

Barn erövrar världen genom lek

- en studie om lek, socialt samspel, ett lekpedagogiskt arbetssätt och pedagogens roll i leksituationer inom dagvården

Sofia Mansner & Johanna Oksanen

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Det sociala området
Identifikationsnummer:	3006, 3005
Författare:	Sofia Mansner & Johanna Oksanen
Arbetets namn:	Barn erövrar världen genom lek - en studie om lek, socialt samspel, ett lekpedagogiskt arbetssätt och pedagogens roll i leksituationer inom dagvården
Handledare (Arcada):	Rut Nordlund - Spiby
Uppdragsgivare:	Borgå Stad, dagvård
<p>Vi har valt detta ämne för vi anser att lekens betydelse för barnet hör till socionomens kärnkunnande, eftersom många av oss kan arbeta som barnträdgårdslärare. Syftet med vår studie var att klargöra lekens betydelse inom dagvården, speciellt angående det sociala samspelet och vi ville också tydliggöra pedagogens roll i leksituationer. Våra frågeställningar i vårt examensarbete var: Vad har leken för betydelse för barnet på daghemmet? Vad har leken för betydelse för barnets sociala samspel? Vad innebär ett lekpedagogiskt arbetssätt? Vad är pedagogens roll i leksituationer? Vår teoretiska referensram utgjordes av teorier kring våra centrala teman. Examensarbetet var ett projekterat arbete för Borgå stads dagvård. För att få svar på våra frågeställningar gjorde vi en litteraturgenomgång och en empirisk studie. Vår datainsamlingsmetod bestod av temaintervjuer med personal från två olika daghem. Med personal menar vi tre barnträdgårdslärare och tre barnskötare som arbetar inom dagvården med barn i åldern 1-3 år. Resultatet visar att personalen ansåg att leken är viktig för barnen och för det sociala samspelet. Personalen ansåg också att pedagogens roll i leksituationer var att i viss mån delta. När det gäller ett lekpedagogiskt arbetssätt verkade innebörden av begreppet vara oklart. Vi hoppas att daghemspersonalen får genom vårt examensarbete en djupare syn på lekens och samspelets betydelse för barnet inom dagvården.</p>	
Nyckelord:	Lek, socialt samspel, ett lekpedagogiskt arbetssätt, pedagogens roll
Sidantal:	58
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Social services
Identification number:	3006, 3005
Author:	Sofia Mansner & Johanna Oksanen
Title:	Children conquer the world through play – A study about social interplay, educational play method and the pedagogues role in play situations in day care
Supervisor (Arcada):	Rut Nordlund - Spiby
Commissioned by:	Porvoo city, daycare
<p>We chose this subject because we think that the importance of play for a child is of essence to our knowledge because many of us can work as a kindergarten teacher. Our purpose is to clarify the importance of child's play in day care, especially in the matter of social interplay, we'd also like to clarify the pedagogue's role in play situations. Our questions at issue were: What is the importance of play for the child in daycare? What is the importance of play for the social interplay between children? What does an educational play method mean? What is the pedagogue's role in play situations? Our theoretical frame of reference was composed of theories concerning our central themes. The degree thesis was a project ordered by Porvoo city daycare. To get answers to our questions at issue we did literary work and an empirical study. In our study we did themeinterviews with employees from two different daycares. With employees we mean three kindergarten teachers and three daycare nurses that work in daycare with children in ages 1-3 years old. The result shows that the employees considered that play is important for the child and for social interplay. The employees also considered that the pedagogue's role in play situations was to some degree participate. Regarding the meaning of the term an educational play method it seemed to be unclear. We hope that with our degree thesis daycare personnel will get a deeper insight to the importance of play and social interplay for the child in daycare.</p>	
Keywords:	Play, social interplay, an educational play method, pedagogues role
Number of pages:	58
Language:	Swedish
Date of acceptance:	

INNEHÅLL

1	INLEDNING	6
1.1	Bakgrund	6
1.2	Syfte och frågeställning	7
1.3	Avgränsning.....	7
1.4	Tidigare forskning.....	7
2	LEK OCH SOCIALT SAMSPEL	10
2.1	Lek.....	10
	2.1.1 Lekens historia	11
	2.1.2 Allmänt om lek.....	12
	2.1.3 Lekteorier.....	17
	2.1.4 Lek i åldern 1-3 år.....	22
2.2	Socialt samspel	23
2.3	Hur lek stöder socialt samspel	28
3	ETT LEKPEDAGOGISKT ARBETSSÄTT OCH PEDAGOGENS ROLL.....	29
3.1	Ett lekpedagogiskt arbetssätt	29
3.2	Pedagogens roll.....	31
4	MATERIAL OCH METODBESKRIVNING	34
4.1	Datainsamlingsmetod.....	34
4.2	Urval av informanter	35
4.3	Genomförande av undersökningen	36
4.4	Analysmetod.....	36
4.5	Validitet och reliabilitet.....	38
4.6	Etiska reflektioner	39
5	RESULTATREDOVISNING ENLIGT TEMAN.....	40
5.1	Lek inom dagvård	40
5.2	Socialt samspel	42
5.3	Ett lekpedagogiskt arbetssätt	44
5.4	Pedagogens roll i leksituationer	45
6	ANALYS OCH DISKUSSION KRING RESULTATET	48
6.1	Lekens betydelse för barnet på daghemmet.....	48
6.2	Lekens betydelse för barnets sociala samspel	50

6.3	Vad det lekpedagogiska arbetssättet innebär	51
6.4	Vad pedagogens roll i leksituationer är	52
7	SAMMANFATTNING	53
7.1	Diskussion	53
7.2	Förslag till vidare forskning.....	55
	KÄLLOR.....	56
	BILAGOR	
	Bilaga 1 Anhållan om forskningslov	
	Bilaga 2 Informationsbrev till informant	
	Bilaga 3 Formulär för informerat samtycke	
	Bilaga 4 Intervjuguide	
	FIGUR	
	Figur 1. Idag har vi "bara lekt (Granberg 2003).....	14

1 INLEDNING

Ämnet vi har valt är viktigt för att många socionomer arbetar med barn och leken är en betydelsefull del av barnens liv så det är viktigt att vi känner till lekens betydelse. Det är också viktigt att veta hur vi kan hjälpa och stöda det sociala samspelet mellan barnen för att kunna förebygga problem som t.ex. exkludering. Arbetsfördelningen i vårt arbete har varit att Sofia har haft huvudansvaret för kapitel 2.1 lek och 3.1 ett lekpedagogiskt arbetssätt. Johanna har haft huvudansvaret för kapitel 2.2 socialt samspel, 2.3 lek och socialt samspel och 3.2 pedagogens roll. I metod kapitlet har Johanna haft huvudansvaret för 4.1 datainsamlingsmetod, 4.2 urval av informanter och 4.3 genomförande av undersökningen. Sofia hade huvudansvaret för 4.4 analysmetod, 4.5 validitet och reliabilitet och 4.6 etiska reflektioner. Resultatredovisningen, analysen och diskussionen har vi gjort tillsammans. I detta kapitel kommer vi att ta upp bakgrund, syfte och frågeställning, avgränsning och tidigare forskning.

1.1 Bakgrund

Dagens samhälle är hektiskt och tiden är begränsad. Vi anser att barn inte får vara barn tillräckligt länge och tid för lek finns inte så mycket som det behövs. I den tid vi lever i så är människorna inte lika sociala som förr. Du känner inte dina grannar och ingen börjar spontant diskutera med dig på gatan eller i bussen. Vi tycker att man borde göra en insats redan tidigt i barndomen så att människorna skulle bli mera sociala. Med vårt arbete vill vi poängtera hur viktig leken och det sociala samspelet är för barn med tanke på framtiden.

Vi valde att behandla detta ämne, för vi anser att leken är viktigt och vi kommer att ha nytta av detta examensarbete i framtiden. Vi var också båda intresserade av att få veta hur man genom lek kan hjälpa barn att utveckla sina sociala förmågor. Genom detta arbete vill vi växa i vår yrkesroll och få en djupare insikt i barnens lek. Detta ämne är viktigt att undersöka för att inkludera alla barn i barngruppen. Det är också viktigt att

lära dem i ett tidigt skede vad det sociala samspelet går ut på så att det inte leder till problem i framtiden, som t.ex. exkludering. Genom vårt arbete vill vi redogöra vad leken har för betydelse för barn och hur vi genom lek kan stödja det sociala samspelet. Vi anser att vårt ämne är relevant inom vårt yrkesområde p.g.a. att många socionomer i framtiden kommer att arbeta med barn och leken är en viktig och stor del av barnets vardag. Många socionomer får behörighet att arbeta som barnträdgårdslärare, så vi socionomer har en stor roll i barns liv.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med vår studie var att klargöra lekens betydelse inom dagvården, speciellt angående det sociala samspelet och vi ville också tydliggöra pedagogens roll i leksituationer. Våra frågeställningar i vårt examensarbete var: Vad har leken för betydelse för barnet på daghemmet? Vad har leken för betydelse för barnets sociala samspel? Vad innebär ett lekpedagogiskt arbetssätt? Vad är pedagogens roll i leksituationer?

1.3 Avgränsning

Vår avgränsning inom ämnet var att vi koncentrerade oss på barn i åldern 1-3 år och vår studie utfördes i Borgå. Vår undersökning utfördes i två svenskspråkiga daghem i Borgå. Vårt examensarbete är ett projekterat arbete med Borgå stads dagvård. Vår studie utgår från personalens perspektiv och vi ser på leken från det sociala perspektivet. Med personal menar vi tre barnträdgårdslärare och tre barnskötare.

1.4 Tidigare forskning

Vi har valt att ta upp fem tidigare forskningar för att stöda vårt examensarbete. Inom det ämnet som vi har valt att behandla har det genomförts olika forskningar men inte med

den avgränsningen som vi har. Här är en kort översikt över de fem forskningar vi valt att koppla till vårt examensarbete:

- A) Gerd Karlsson (2007) har gjort en magisteruppsats i Högskolan Halmstad i Sverige. Hennes uppsats har rubriken "Utveckling av sexåringens sociala kompetens genom lek". Karlsson tar upp leken och menar att forskare använder begreppet lek på väldigt olika sätt och med varierande innebörd av ordet, men de flesta är ändå av den åsikten att leken är ett grundläggande behov hos barnet. Karlsson har valt att fokusera sig på hur man som pedagog kan hjälpa att utveckla sexåringars sociala kompetens genom lek. Karlsson har använt sig av intervju, observation och loggbok. Resultatet av forskningen är bl.a. strategier för pedagoger att använda sig av i leksituationer, betydelsen av lektid, stöd och uppmuntran.
- B) Pentti Hakkarainen (2003) har gjort en artikel i samarbete med Stakes i Finland. Hans artikel har rubriken "Leikki lasten toimintana". Hakkarainen tar upp samma som Gerd Karlsson att det finns så olika betydelser och olik användning av ordet lek. Han tar upp att det är viktigt för de vuxna att försöka se på leken ur barnets perspektiv så att man kan hjälpa och stöda leken. Han säger att leken reflekterar barnets omgivning och att leken har alltid innehåll och ett mål. För att förstå leken så räcker det inte att se den och beskriva den utan man måste se djupare och förstå meningen med leken. I stora drag så menar han att leken har en betydelse för barnets utveckling.
- C) Ingrid Sandén (2005) har skrivit en rapport i Malmö Högskola i Sverige. Hennes rapport heter "Lek, hälsa och lärande – Om lek som specialpedagogisk metod". Sandén tar upp benämningen lekarbete och beskriver lekarbetsmetoden. Undersökningen syfte är att lyfta fram värdet av lekarbete inom specialpedagogik. Som metod har hon använt sig av enkäter som var riktade till lekpedagoger. I Sandéns resultat framkommer att lekarbete har en positiv effekt på barn. Resultatet visar också att lekarbete har stor betydelse för barnets

utveckling, både socialt, emotionellt och kognitivt. Sandén tar ändå upp frågan om samhället har råd att använda sig av lekarbete.

D) Gunilla Lindqvist och Annica Löfdahl (2001) har skrivit en vetenskaplig artikel i Karlstadsuniversitet. Deras artikel har namnet "Lekens roll i förskolan". Lindqvist och Löfdahl tar upp att leken är en viktig del i förskolan men att man inte har gjort mycket för att utveckla leken. De tar upp att man tidigare har trott att barnen utvecklades genom leken oberoende av vuxnas påverkan. De säger också att leken har haft en oklar roll inom förskoleverksamheten. Lindqvist och Löfdahl säger att det finns två sätt att se på leken, som fri eller som styrd lek. De anser att dessa synsätt begränsar pedagogerna och att man borde använda sig av båda.

E) Kenneth R. Ginsburg (2007) har skrivit en klinisk rapport i USA. Rapporten går under namnet "The Importance of Play in Promoting Healthy Child Development and Maintaining Strong Parent-Child Bonds". Ginsburg skriver att leken är en viktig del av barnets fysiska, kognitiva, psykiska, sociala och emotionella utveckling. Leken ger också en utmärkt möjlighet för föräldrarna att engagera sig i barnet. Ginsburg tar också upp fakta att i dagens läge har man inte så mycket tid för lek p.g.a. att alla har så hektiska tidtabeller. I hans rapport tar han upp faktorer som minskar på tiden som barnet har möjlighet att leka. Hans rapport ger riktlinjer till bl.a. familjer och andra personer som har med barn att göra om hur man garanterar lektid.

Dessa forskningar valde vi för att vi tycker att de är relevanta till det ämnet som vi undersökte. Det viktigaste resultatet som kom upp i forskningarna är att leken är viktig för barn och deras utveckling. Det som skiljer vår forskning från dessa forskningar är att vår forskning utfördes i Borgå och vi lade tyngden på det sociala samspelet och på barn mellan 1-3 år.

Dessa forskningar, artiklar och rapporter hittade vi på uppsatser.se, scholar.google.fi och google.fi. Som sökord använde vi bl.a. socialt samspel, lek, lekens betydelse, barn och lek, leken, forskning om lek, research in child's play, tutkimus lasten leikistä och social samvaro.

2 LEK OCH SOCIALT SAMSPEL

I detta kapitel kommer vi att ta upp begreppen lek och socialt samspel. Vi kommer att gå in på vad lek innebär, lek historiskt sett, olika lekteorier och hur barn leker i åldern 1-3 år. Sedan kommer vi att gå in på det sociala samspelet. Till sist kommer vi att behandla lek och socialt samspel, hur de hör ihop och vad de har med varandra att göra.

2.1 Lek

Ett av våra teoretiska perspektiv är Lev Vygotskijs teori om leken. Hans såg leken i första hand som en social process (se Olsson & Olsson 2008 s. 103). Han såg också leken som en skapande verksamhet och ansåg att leken utvecklar abstrakt tänkande och konstnärligt skapande. Vygotskij var också av den åsikten att leken var den viktigaste känslan av tanke, vilja och känsla. Genom att barnen har olika roller lär de sig sociala normer och moral (se Granberg 2003 s. 22). Hwang och Nilsson (2003 s. 171-172) menar att;

Leken är psykologiskt, pedagogiskt och socialt betydelsefull och har också ett egenvärde, den är sig själv nog. Vi kan säga att leken är barnets värld. I psykologisk och pedagogisk bemärkelse är leken ett sätt att bearbeta världen och få kunskap om den.

2.1.1 Lek historiskt

Mänskligheten har redan länge vetat att leken är betydelsefull för bl.a. utveckling av språk och tänkande, socialitet och samspel. Leken är svår att definiera, trots att alla är

överens att barn ägnar en stor del av sin tid till lek. Mycket forskning kring lek har gjorts av olika vetenskapsmän från olika områden. Gemensam strävan i forskningen har varit att försöka förstå lekens betydelse. Leken som fenomen har funnits så länge som det har funnits människor. Det är inte bara människan som leker utan också djur leker och många forskare drar paralleller mellan djurens lek och människans lek. Synen på lek har förändrats med tiden. I tidig grekisk kultur var leken militärisk och baserad på hård disciplin. Barnen lekte och hade leksaker vilket man har kunnat bevisa genom att arkeologer har hittat leksaker från den tiden. Platon (424-348 f.Kr.) ansåg att leken skall utgöra grunden i all utbildning. Platons lärjunge Aristoteles (384-322 f.Kr.) utvecklade vidare Platons idéer och betonade att man skulle uppmuntra barnen att leka, speciellt sådana lekar som reflekterar det som barnen kommer att göra som vuxna. Aristoteles ansåg också att interaktionen med andra barn har avgörande betydelse. (Se Jensen & Harvard 2009 s. 29-32)

Senare växte kristendomen fram och då växte också klasskillnaderna fram. De lägre klasserna började arbeta redan vid 4-5 års ålder så de hade inte mycket tid för lek. De lägre klasserna hade i stället olika gemensamma samlingar var både vuxna och barn lekte tillsammans, så lek var en naturlig del av deras liv. I de övre klasserna hade man också lekar men inte samma lekar som de lägre klasserna. På det sättet blev det en uppdelning i goda lekar och onda lekar. Det skapades lagar och regler för leken av adeln och prästerna och man delade upp leken i passande lek och opassande lek. Denna uppdelning har sedan dess följt med oss. Efter den här teoribildningen om lek stod det ganska stilla ända upp till 1700-talet. På 1700-talet började man forska inom lek igen och då kommer det upp namn som Jean-Jaques Rousseau (1717-1778) som skrev boken *Émile ou de l'éducation* var han tog upp lekens betydelse för inläring. I början av 1800-talet kommer namnet Friedrich Fröbel (1782-1852) fram när han betonade lekens betydelse i sina skrifter. Fröbel skrev att leken är den största källan till mänsklig utveckling i barndomen för att den i sig själv visar vad som finns i barnets själ. Leken är den renaste och mest själsliga produkten av barnet enligt Fröbel. Fröbel tog också fram så kallade lekgåvor som hjälp till att hantera det pedagogiska arbetet i den förskoleverksamhet som fanns då. Lekgåvorna bestod av riktlinjer för verksamheten och material. Barnet fick ha fri lek och välja själv vad de leker då. Det skulle alltid finnas en

vuxen på plats men den vuxna fick inte styra eller dominera leken. I mitten av 1800-talet kom industrialismen och barnen sattes tidigt i fabriksarbete var man gjorde långa dagar och chansen till att leka minskade. Gemensamma fester och samlingar minskade också bland de vuxna så leken tappade sin roll. Dessutom skildes de vuxna och barnen från varandra så det blev bara barnen som lekte när de hade tid. (Se Jensen & Harvard 2009 s. 32-35)

2.1.2 Allmänt om lek

Många har spekulerat vad leken har för betydelse för människan. Den tyske författaren Friedrich Schiller skrev på 1700-talet så här: ”Människan leker bara när hon i ordets fulla bemärkelse är människa, och hon är helt och hållet människa bara när hon leker” (se Jensen & Harvard s. 44-45). Små barns naturliga tillstånd är lek, genom lek utforskar och undersöker barnen omgivningen. Barn får genom leken nya erfarenheter och de kan pröva sig fram med många olika saker. Små barn är kreativa och hittar lätt på nya tankar och idéer. Barn drivs av många saker, bl.a. glädje, nyfikenhet och de vill leka hela tiden för att det ger dem en bra känsla. Leken får inte vara tvång, inte undervisning och leken får inte vara begränsad eller beroende av tid och rum. Leken är viktig för att barnen skall kunna utveckla sitt medvetande om världen. Vygotskij såg leken som det viktigaste för utveckling av tanke, vilja och känsla. (Se Jensen & Harvard 2009 s. 44-45, Granberg 2003 s. 10-11, 22, Se Lindqvist, 1996 s. 70)

Birgitta Knutsdotter Olofsson (2003 s. 6) skriver att “Leken sätter en guldkant på livet och ger det mening utöver det vardagliga”. Hon säger att barn som lärt sig att leka kan gå in i lekvärlden när de vill. Annica Löfdahl (2004 s. 41) skriver att i leken får allt en mening, både handlingar, föremål och begrepp enligt barnets vilja. Olsson & Olsson (2008 s. 92) anser att leken är viktig för barn för genom den utvecklas personligheten och leken hjälper barnen att utveckla tankeförmåga, motoriska förmågan och språklig uttrycksförmåga. Vad barnet leker är beroende av kulturen och samhället. Knutsdotter Olofsson menar att leken kännetecknas av att den är rolig och frivillig. Det som händer i leken är inte på riktigt och genom leken kan man hantera verkligheten. Leken är viktig

för att barnet skall kunna utveckla språket, kreativitet, sociala förmågor, för att barnet skall kunna bearbeta känslomässiga upplevelser och träna föreställningsförmågan. (Se Olsson & Olsson 2008 s. 92-93, 96)

Karakteristiska drag i leken är också att leken drivs av lust och är en typisk aktivitet bland barn. I leken finns det spänning och den är alltid belägen till en viss plats och tid. I leken uttrycks också en inre drift och den förbereder barnet inför vuxenlivet. När barn leker får de en klarhet gällande sociala och emotionella problem, så att de sedan bättre klarar av att hantera dem i det verkliga livet. Genom att leva ut problem i leken kan barn också få en känsla av lättnad. Om man tar en titt ur pedagogisk synvinkel så har leken inget mål och genom att leka lär sig barnet känna sig själv. Leken stimulerar både till estetiska uttryck och återspeglar barns socialisation till sin närmaste miljö, till samhället och kulturen. När barn leker så stimuleras också lärandet och hela utvecklingen samtidigt som den ger information om själva barnen. (Lillemyr 2002 s. 46-48, 50)

Man kan säga att allt som barn lär sig sker genom leken. Barnet utvecklas i leken på många olika områden; språkligt, fysiskt, socialt, kreativt, känslomässigt och intellektuellt. Man kan också konstatera att leken redan börjar vid skötbordet. Det lilla barnet börjar så småningom uppskatta lekens samvaro och det ömsesidiga samspelet som barnet har med vårdaren. Barnet lär sig snabbt att skilja vad som är lek och vad som är allvar, och vad som är verklighet och på låtsas. Man kan säga att där var det finns barn finns det också lek. Barnen får sin kunskap genom leken och leken är också den viktigaste sysselsättningen för barn. Genom leken lär och utvecklas barnen. Leken är barnens arbete och deras sätt att kommunicera med andra. I leken lär sig barnet hur allt hänger ihop genom nya erfarenheter och kunskaper. Leken är grunden för all avancerad tankeverksamhet och i leken undersöker barnet sin omgivning. I leken kopplas fantasi och verklighet ihop, genom fantasin kan barnet göra verkligheten begriplig. (Granberg 2002 s. 23-25)

Leken innefattar också många olika dimensioner. Ann Granberg (2003 s. 7) har gjort upp en illustration vid namnet ”idag har vi ”bara” lekt”, där hon tar upp de olika områden som ingår i leken.

Erfarenheter	sociala, fysiska, psykiska
Social kompetens	vänskap, gemenskap, hänsyn, lyhördhet, inlevelse, empati, väntan, lyssnande, samarbete, initiativtagande, konfliktlösning
Kunskap	människor, djur, moral, kultur, fysik, natur, samhälle, matematik
Begrepp	avstånd, lägen, färg, tid, tyngd, antal, rum, struktur
Språk	verbalt (ord, begrepp, uttal, rytm, meningsbyggnad), kroppsligt (minspel, gester, åtbörder, hållning, röstläge)
Känslor	glädje, ömhet, kärlek, allvar, ilska, vrede, lust, sorg, sympati, rädsla, besvikelse, hat förtvivlan
Motorik	grovmotorik (koordination, samordning, balans, rytm), finmotorik (fingrar, händer, tår, fötter, öga-hand-koordination)
Sinnen	syn, hörsel, smak, lukt, känsel, kinestesi
Intellekt	samband, tankar, logik, slutledning, koncentration, planering, förståelse
Kreativitet	berättande, förståelse, konstruktion, skapande i färg, form & linjer, dans, rörelse, teater, tal, poesi, sång, musik, kommunikation

Figur 1. Idag har vi ”bara” lekt (Granberg 2003 s. 7)

Barnet utvecklas också på flera olika områden genom att leka. I leken utvecklas både det språkliga talet och kroppsspråket. Barnet lär sig nya ord och också innebörden av olika begrepp. Barnets sociala kompetens grundläggs under lekens samvaro då barnet

tar kontakt med andra människor och skapar relationer. På detta sätt utvecklas också empati känslan, förmågan till samarbete, lyhördhet, samförstånd och konsten att lyssna till andra. En annan viktig förmåga som utvecklas genom lek är motoriken. Barnet lär sig att styra sin egen kropp och samordna rörelser. Balans, rytmik och finmotorik är också saker som utvecklas. Barnets fantasi utvecklas i leken och fantasi behövs för att barnet skall lära sig att dra slutsatser. Genom detta lär sig barnet förmågan att berätta och förstå berättelser. Vad barnet behöver för att leken skall gro är en trygg miljö med tillgängliga vuxna, gott om tid och möjligheten att få leka ifred, ostört. Leken skall gå på barnets villkor och den vuxne skall inte bestämma eller styra för mycket. Granberg (2002 s. 25) säger att; ”Lekens innehåll och tillvägagångssätt måste styras av barnets eget initiativ och intresse”. (Granberg 2002 s. 24-25)

Pramling Samuelsson och Sheridan (1999 s. 84) beskriver att leken är; ”lustfylld, spontan, symbolisk och att medel dominerar över mål, dvs. det finns inga utifrån ställda mål, ett aktivt engagemang och att den är ofta social”. De tar också upp att leken är beroende av stimulans, vuxnas attityder och material. Samuelsson och Sheridan (1999) säger också att i pedagogisk verksamhet använder man sig av leken för att främja barns utveckling och lärande. Genom lek kan barn utveckla sig motoriskt, intellektuellt, känslomässigt och socialt. Barnen använder i leken den kunskap och de begrepp som de har lärt sig. I leken föreställer barn sig olika saker, leken är alltså för barn kognitiv och symbolisk. (Pramling Samuelsson & Sheridan 1999 s. 84-85)

Borgström (2003) menar att när barnen leker lär de sig också mera om sig själv och sin omgivning. Barnen lär sig genom lek att lösa problem, att vara kreativ och att kommunicera. Barnen får också nya erfarenheter som utvecklar barnet. När barn leker går de in i nya roller och då får de tillfälle att själv eller tillsammans med andra barn eller vuxna pröva och experimentera. Den sociala förmågan utvecklas och förstärks också då när barn lär sig att gå in i nya roller. I dessa roller kan barn föreställa sig världen ur en annan synvinkel. I de sociala lekarna visar barn hur de själva ser på miljön, samhället och hur de tänker. I leken kan barnet gå igenom sådana upplevelser som de upplevt svåra och känslor som kan vara svåra att hantera. Gunilla Lindqvist

menar att leken innehåller tänkande, skapande och reflektion vilket ger mening åt livet och vilket vuxna ibland tar ifrån dem genom att anse att andra aktiviteter är viktigare. (Se Borgström 2003 s. 17-18)

Man måste också leka med barnet och ge plats åt leken för att leken skall utvecklas. När den vuxna ler och skämtar med barnet kan det kallas lek. Man lär barnet leksignaler och hur man skall tolka dem. När man till exempel säger åt barnet att ”Nu kommer jag och tar dig” medan man skrattar till lika förstår barnet att det är på lek. Den vuxna lär barnet att leka och förstå vad lek är. Leken utvecklas inte på egen hand. Ju mer man leker, desto skickligare blir man. Om man en gång har lärt sig att leka har man den förmågan genom hela livet. För att kunna leka måste man förstå att allt inte är som det ser ut att vara, dvs. att det är en skillnad på lek och verklighet. Man måste också kunna förstå leksignaler och klara av att kommunicera på något sätt. För att leken skall kunna fortsätta måste det finnas harmoni i leken. Harmonin kan störas av maktkamp och ojämlikhet. För att harmonin skall behållas måste barnen kunna hålla de sociala lekreglerna, som till exempel ömsesidighet, samförstånd och turtagande. Dessa regler lär barnen sig när de leker som små med vuxna och reglerna finslipas sedan när barnen leker tillsammans med andra barn. (Knutsdotter Olofsson 1993 s. 27-29, 31-32)

Vi leker alltså som barn, men vi fortsätter också leka som vuxna. Leken ger människan positiva känslor som anspänning, förväntan, nöje och nyfikenhet. Alla barn leker på olika sätt men det som är gemensamt är lusten att leka. Det är svårt att definiera begreppet lek men man kan ta upp vad lek inte är. Lek är inte arbete, inte tvång och inte heller undervisning och den är inte beroende av tid eller plats. Lek är samspel med varandra, man följer varandra, inspireras av varandra och kopierar varandra. Barnen måste ha ett gemensamt tema i leken för att kunna samspela. Barnen kan leka parallellt eller självständigt runt temat en stund men sedan återvända tillbaka till huvudtemat. Leken har inget förutsatt mål eller slut. (Granberg 2003 s. 9-14)

2.1.3 Lekteorier

Lekteorier har uppstått som ett försök att förklara leken, varför och hur den uppstår, syfte och hur den utvecklas. Klassiska lekteorier koncentrerade sig på att få svar på varför barn leker, men det moderna perspektivet på lekteorier grundar sig från empiriska studier av barns lekar. (Löfdahl 2004 s. 34)

Klassiska lekteorier

Friedrich von Schiller (1759-1805) grundade en lek teori som kallas till kraftöverskottsteorin. Hans teori gick ut på att människan arbetar för att få sina grundbehov tillfredsställda och att människan leker för att använda sin överskottsenergi. En annan klassisk lek teori är rekreationsteorin som Moritz Lazarus (1824-1903) har utvecklat. Den går på en hypotes att arbete ger uttröttade vuxna och barn och återhämtning är endast möjligt genom aktiviteter som är icke-tvungna, så som lek. Lazarus tog också upp att leken stärker människan och människan får nya krafter genom lek. (Se Jensen & Harvard 2009 s. 36)

Övningsteorin är också en klassisk lek teori. Karl Groos (1861-1903) har utformat den och enligt denna teori tränar barnet i leken de aktiviteter och färdigheter som finns i det vuxna livet. Groos menade också att barnens lek förändras med utveckling. Groos hade två perspektiv vilket genom honom kategoriserade barnets lek; experimenterande lek och socionomisk lek. Den experimenterande leken innehåller sensomotorisk lek och enligt Groos utvecklas den till regellek och konstruktiv lek. Den socionomiska leken innehåller kamp- och jakt lekar, men också fantasi och rollekar. (Se Jensen & Harvard 2009 s. 36-37)

Leken utgående från Vygotsky

Det som Vygotsky menade att kännetecknar lek är att det finns regler och glädje. Att barnet klarar av att fantisera och att barnet själv tar kontroll i leken är andra saker

Vygotsky satte stor vikt på. Vygotsky sade också att det kan finnas stridigheter i barns lek. Han menade att leken utifrån kan se alldeles fri och spontan ut, medan den i verkligheten kan fodra att barnet handlar mot sina egna direkta impulser och behov. Barnet följer vissa regler som finns i leken och fastän ett barn skulle älska godis och skulle kunna äta hur mycket som helst av det så kan han/hon sluta äta godis ifall leksituationen kräver det. Därför kan man se att barnet till slut lär sig förstå och följa lekens regler, även också i den s.k. fria leken. (Se Lillemyr 2002 s. 147-148)

Vygotsky sade att när barnet leker uppnås en inre mening. Detta sker då själva handlingen är underordnad tanken. Vygotsky ansåg att i det verkliga livet är det totalt tvärtom, då är det igen tanken som är underordnad handlingen. Detta kallade han för dekontextualisering, vilket med andra ord betyder frigörelse från sammanhanget eller kontexten. Ett barn lär sig inte sociala regler eller normer endast av föräldrarnas begäran, utan också genom att ta en roll i leken och dessutom sätta in regler an efter vad rollen kräver. På detta sätt sker en s.k. socialisering, genom att barnet frivilligt och av egen vilja går in i en roll. (Se Lillemyr 2002 s. 148)

Leken utgående från Erikson

Erikson ansåg att barn uttrycker i leken sina omedvetna motiv och grundläggande drifter på ett sätt som omgivningen accepterar, dvs. ett sätt som är socialt acceptabelt. Erikson ansåg också att leken är en viktig del i barnets psykosociala utveckling, eftersom den bidrar till barnets identitetsutveckling. Erikson ansåg dessutom att genom att leka bearbetas ångest, och leken är alltså ett mycket viktigt hjälpmedel för barnet att hantera och gå igenom de olika utvecklingskriserna på ett lämpligt sätt. Man kan jämföra leken med de vuxnas aktiviteter, och kan då se på leken som en skapande process för barnet. Men Erikson menade ändå att man inte kan jämföra barns lek med de vuxnas arbete, eftersom barn och vuxna är på så olika utvecklingsnivåer. (Se Lillemyr 2002 s. 158)

Eriksons lekteoris utgångspunkt var att barnen har två rådande behov, det ena behovet var att ta en aktiv roll och det andra var behovet eller längtan om att vara vuxen. När

dessa två behov tillfredsställs så utvecklas leken i tre olika karakteristiska stadier, som utgör grunden för fortsatt utveckling. De här tre stadierna är tre separata stadier, men de är ändå ömsesidigt beroende av varandra. Första stadiet kallas autokosmisk lek och det innebär att barnet uttrycker olika sinnesintryck, kinestetiska intryck och intryck som har med kroppen att göra. Under detta stadium utvecklas också barnets tillit känsla, men barnet kan inte ännu skilja på sig själv och sin omgivning så barnet är ännu egocentriskt. Att utforska sin kropp, fingrar, öron och tår är typiskt i den autokosmiska leken. (Se Lillemyr 2002 s. 158-159)

Nästa utvecklingsstadium kallade Erikson till mikrokosmisk lek. Under denna period kan barnet redan skilja mellan sig själv och sin omvärld, och strävar efter att utveckla självständighet eller autonomi. Här är det också objekten som står i centrum, leksakerna upplevs ha egna normer och gränser och alla ha sina bestämda egenskaper. I denna period söker barnet efter modeller för sin lek, men koncentrerar sig mest kring de olika objekten. Det är bra att komma ihåg att leksaker först blir leksaker när de utgör en del av barnets lek. Erikson menade att denna period är väsentlig för utvecklingen när det handlar om relationen mellan kärlek och hat, också mellan samarbete och försvarande av vilja, och mellan auktoritet och frihet. (Se Lillemyr 2002 s. 159)

Tredje stadiet i lekens utveckling kallas makrokosmisk lek och under denna period integreras barnets erfarenheter från de två första stadierna. Kännetecknade för denna tid är att barnet börjar skifta innehåll med andra, också med vuxna. Barnet värdesätter att det finns konsekvenser av handlingar och kan i högre grad ta till sig normer och krav från den sociala omgivningen. Viktigt är att barnet får beröm och bekräftelse på sina prestationer från omgivningen för att förstärka sin självuppfattning och känslan av tillhörighet, vilket i sin tur stärker identitetsutvecklingen. Leken är här till mycket stor hjälp, för i leken får barnet bekräftelse av andra och får dela med sig av sina lekupplevelser med andra. Dessa lekerfarenheter har stor betydelse för barnets identitet ansåg Eriksson. För denna makrokosmiska lek är det rolleken som är den typiska formen av lek. Ett stort behov för barnet i detta stadium är också modeller, dvs. barnet behöver förebilder. När barnet leker med andra barn eller vuxna utvecklas också vi-

känslan, och leken får i och med detta betydelsefull mening för både förmågan till samspel och sociala relationer. (Se Lillemyr 2002 s. 160)

Kärnan i Eriksons lek teori är att barnet kan försvara sig genom att använda sig av regression eller ett s.k. tillbakadragande när barnet upplever sin identitet hotad eller känner av ångest. Ett barn som uppnått det tredje stadiet kan t.ex. gå tillbaka till det andra stadiet för att söka trygghet och ge identiteten en granskning, ansåg Erikson. När ett barn växlar mellan olika stadier bearbetar barnet hotet mot jaget, vilket är helt normalt och det behöver inte alls leda till att utvecklingen går fel. Men ifall det sker en mycket allvarlig regression som pågår under en längre tid så kan det uppstå negativa följder med tanke på personlighetsutvecklingen. Alla dessa tre stadier är sammankopplade med de allmänna utvecklingskriserna i Eriksons personlighetsteori. Erikson menade också att leken är till stor hjälp för barnets identitetsutveckling, och en lämplig utveckling kommer att stödja och stimulera ego-utvecklingen. (Se Lillemyr 2002 s. 160)

Leken utgående från Piaget

”Leken uppstår ursprungligen när en handling upprepas för nöjes skull, i tillfredsställelsen som ligger i att behärska handlingen” (se Lillemyr 2002 s. 138). Piaget har klassificerat leken enligt dess struktur. Hur leken utvecklas med åldern och vad det finns för olika former av lek enligt andra teoretiska indelningar har Piaget också kritiskt bedömt och analyserat. Piaget delade upp funktionsleken i två kategorier; rena funktionslekar och mentala funktionslekar. I dessa båda lekformer ansåg Piaget att handlingsmönstren först är mera tillfälliga och senare mera medvetna. I den första kategorin så finns det rena sensomotoriska inslag, medan i den andra redan finns inslag av tänkande. Först kommer alltså de rena funktionslekarna före de mentala i utvecklingen, men dessa kan utvecklas ytterligare åt tre olika håll. Den första innebär att leken blir symbollek, den andra innebär att leken blir social som senare kan utvecklas till regellek. Den tredje innebär att leken går över till adaptation och att den lämnar s.k. ”lekens rike” genom att bli rena kognitiva förlopp. (Se Lillemyr 2002 s. 138-139)

Om man tar en titt på symbolleken så förekommer det en rad förändringar med åldern. Enkel symbollek innebär generalisering av symboler, t.ex. att dockan vilar. Symbollek med identifikation, igenkännande (av sig själv eller ett föremål) innebär t.ex. att barnet leker polis. Efter detta kommer symbollek med komplicerade kombinationer vilket innebär att t.ex. nallen har ett eget namn och sina egna speciella egenskaper. (Se Lillemyr 2002 s. 139)

Piaget och Vygotskij

Piaget presenterade en teori där barnets utveckling går igenom vissa bestämda utvecklingsstadier. Barnet måste gå igenom alla stadier för att kunna gå vidare i sin utveckling. Leken följer en viss utvecklingskedja. Barnet som enskild varelse och de olika lekstadier är utgångspunkten till lekens utvecklingskedja. Man kan se att både övningslek, symbollek och rollek är alla olika lekstadier, vilka hör ihop med barnets kognitiva utveckling. Med kognitiv utveckling menas tänkandets och lärandets utveckling. Piaget ansåg att det som är avgörande för barnets egen aktivitet är tänkandets utveckling. Som pedagog är det viktigt att stöda leken med t.ex. material och att skapa de bästa möjliga förutsättningar, men utan att själv delta i leken. Utgående från denna syn har leken setts som en aktivitet som inte får störas av de vuxna. Andra forskare som Gunilla Lindqvist och Birgitta Knutsdotter Olofsson menar att pedagogen kan gå in i leken försiktigt, genom att förstärka och ge ny intensitet åt leken. Vygotskij har haft stort inflytande både på modern utvecklingspsykologi och pedagogik. ”Det centrala i Vygotskijs teori är helhetssynen på människan där känsla, tanke och språk betraktas som en enhet” (se Borgström 2003 s. 13). För utvecklingen av nya tankar eller i skapande av något nytt, spelar fantasin en stor roll. Fantasin kan sägas vara lika med kreativitet, och barnet är kreativt när den leker. Vygotskij ansåg att det är i leken som barnet börjar försvara sin egen vilja i förhållande till vuxna och miljön. I leken sammankopplas alltså både känsla, tanke och vilja och därför anses leken vara så viktig och betydelsefull. (Se Borgström 2003 s. 13-14)

Andra lekteorier

Man kan också dela upp lekteorierna i; psykodynamisk lek teori, kognitiv lek teori och interaktionistisk lek teori. Psykodynamisk lek teori bygger på tankar av Freud och Erikson. Freud menade att barnen använder lek för att uppfylla sina önskningar och behov. I leken kan barnet gå igenom situationer och händelser som varit svåra. Erikson ansåg att leken är av betydelse angående barnets psykosociala utveckling. Det är viktigt för barnets identitetsutveckling att klara av att hantera svåra situationer. Genom leken går barnet igenom olika lösningar på utvecklingskriser och då har barnet också en ypperlig chans att lära sig saker och ting om sig själv och omvärlden. Kognitiv lek teori bygger sig på tankar av Piaget och Vygotskij. Piaget ansåg att barnen tränar i leken det som de redan kan. Vygotskij såg leken som en social process och ansåg att när barnen leker tränar de olika sociala roller. Leken utgör alltså enligt Vygotskij en utvecklingszon där barnen kan pröva sina tankar och färdigheter. Interaktionistisk lek teori bygger på att man ser på leken genom ett samspel inriktat synsätt, dvs. man anser att barnens lek är social. Grunden för självutvecklingen skapas genom denna sociala lek genom att identiteten bekräftas. I den sociala leken skapas också förmågan att samspela med andra i grupp och förmågan att skapa relationer. Gregory Bateson (1904-1980) hade en kommunikationsinriktad syn på lek. Bateson ansåg att kommunikationen i leken kan indelas i olika nivåer; grundnivå och metanivå. Grundnivån är själva lekhandlingarna och metanivå handlar om när barnen kommunicerar med varandra om vad de gör. (Se Hwang & Nilsson 2003 s. 172-173)

2.1.4 Lek i åldern 1-3 år

Leken utvecklas med ålder och man kan dela in de olika stadierna i lekkategorier. Sensomotorisk lek eller s.k. funktionslek handlar om att barnet upprepar en handling eller en funktion för att den uppskattas. Rollek igen innebär att barnet tar an en viss roll eller flera roller, oftast utförda i olika samspelssekvenser. I regellek är reglerna det viktigaste och här samspelar barnen med varandra. Rörelselek eller våldsam lek är det rörelserna som är det viktigaste och det mest centrala. I konstruktionslek så

experimenterar barnet med olika föremål, t.ex. bygger med klossar, pusslar m.m. (Lillemyr 2002 s. 48)

Lek i åldern 1-3 år kan indelas i olika former av lek; funktionslek, symbollek och tillsammanslek. Funktionsleken (6-12 månader) går ut på att barnet använder sig av sin kropp, rör på sig, stoppar saker i munnen och kastar saker. Under denna tid lär barnet sig olika saker om sig själv och lär sig också hur omvärlden fungerar. Vid 2 års ålder börjar barnet använda sig av symbollekar där barnet upprepar vardagliga händelser och får på detta sätt en bättre uppfattning om dem. 2-3 åringar har med i sin fantasilek vardagliga saker för de föredrar realistiska lekar. I denna ålder börjar de också leka tillsammanslekar, där barnen leker tillsammans och där de påverkas av varandra. I tillsammansleken uppstår det lätt konflikter, mestadels gällande leksaker. (Hwang & Nilsson 2003 s. 173-174)

2.2 Socialt samspel

Vygotskij menade att det viktigaste i barnets utveckling är det sociala samspelet (se Williams 2006 s. 40). Med socialt samspel menas att man utbyter känslor, upplevelser, erfarenheter och föremål. Sociala samspelet är frivilligt och man väljer själv vem man vill vara med. De flesta av oss behärskar det sociala samspelet och då betraktar vi oss som integrerade i samhället (Ytterhus 2003 s. 17-19). För att barn skall bli kompetenta i socialt samspel med andra barn måste de träna och öva. De barn som enbart leker med vuxna blir inte lika socialt kompetenta i umgänget med andra barn. Man kan se att s.k. bra samspel gynnar också barns utveckling (Lindahl 1998 s. 12). När människor samspekar med varandra så bildar man uppfattningar om varandra och också uppfattningar om varför någon samspekar med en. Det sociala samspelet har delvis att göra med tolkningar och bedömningar som inte alltid stämmer, men som vi använder för att dra slutsatser om personen. (Socialpsykologi 2010)

Människan är i grund och botten en social varelse och vi har ett beroende av att vara delaktiga i sociala relationer. En social aktivitet som är grundläggande är att få vara med i en grupp. Det kan t.ex. vara familjen eller en grupp jämnåriga på daghemmet. En grupp kännetecknas av att en känsla av samhörighet, trygghet och närhet, men att det också ställs krav och förväntningar på medlemmarna i gruppen. Faktorer som skapar oenighet mellan gruppmedlemmarna är kontroll, makt och känsla av tillhörighet. För förskolebarn är lekgruppen viktig och de erfarenheter som barnen får tillsammans i lekgruppen har också stor betydelse på barnens beteende i andra situationer. (Lillemyr 2002 s. 192)

Barnets sociala utveckling börjar från första ögonkontakten med modern och fortsätter under amning och omvårdnad med ögon- och kroppskontakt. Detta fysiska kroppsspråk som omfattar ljud, joller och rörelser är väldigt viktigt under förskoleåldern. Småbarn tar mera fasta på hur ett meddelande framförs än vad som egentligen sägs, dvs. själva orden. När barnet utvecklas socialt så är det kopplat till både motoriken och språket. Ju mer barnets språk och motorik utvecklas desto större blir barnets utforskningsområde och barnet blir mera rörligt. Detta gör att barnet får flera sociala kontakter. Tidigare trodde man att småbarn hade betydligt mindre sociala och känslomässiga förmågor än vad det har visat sig att de egentligen har. Redan vid endast några månaders ålder visar barnet intresse för andra barn. Vid halvårsåldern kontakter barnen varandra i jollerramsor, då redan 1-åringar klarar av att samspela och påverka varandra i ömsesidig lek. Då kan de t.ex. byta leksaker sinsemellan och leka bredvid varandra. Under denna tid härmar, inspirerar och iakttar barnen väldigt mycket varandra, likaså imiterar vuxna. Eckerman (1993) har i likhet med andra uppmärksammat imitationens betydelse och anser att imitationen är dominerande i barns samspel i ålder mellan 1 ½ och 3 år. Eckerman konstaterar att småbarn härmar varandra väldigt mycket hela tiden och när barn imiterar får de erfarenheter som gör det lättare för dem att samspela. (Granberg 2002 s. 126-127, Se Michélsen 2005 s. 31)

Michélsen Elin har skrivit boken *Samspel på småbarnsavdelningar*, vilken grundar sig på hennes doktorsavhandling. Boken belyser hur samspel kan se ut på några svenska

småbarnsavdelningar små barn emellan, och bygger på hennes undersökning *Kamratsamspel på småbarnsavdelningar* som presenteras i Michélsens avhandling. I barns möten uppstår det ofta samspel. Konsten att börja samspela med andra människor uppstår redan när barnet föds. När barnet sedan börjar på daghem har denna redan olika erfarenheter om samspel. Barnets tidigare erfarenheter av att samspela, framför allt med sina föräldrar har naturligtvis en mycket stor betydelse för kamratsocialisationen som tar sin början när barnet träffar jämnåriga barn på daghemmet. (Michélsen 2005 s. 8, 45)

Ur Michélsens undersökning kan man lyfta fram tre huvudbegrepp som kännetecknar samspel mellan barn; samförstånd, kreativitet och bejakande. Dessa tre begrepp kommer tydligast fram i de s.k. mycket långa samspelssekvenserna. När barn leker visar de att de kan vara kreativa och påhittiga, madrassen blir plötsligt en båt, dvs. de använder saker på ”fel” sätt. Allmänt kan man säga att barnen i många samspelssekvenser främst motoriskt samordnar och anpassar sig till varandra, vilket i sig kan ses som en ömsesidig förståelse som framkallas av stunden. Denna ömsesidiga förståelse handlar om det gemensamma agerandet mellan barnen och hur de utför en aktivitet. Barn formulerar också en ömsesidig förståelse när det har roligt tillsammans genom att le, skratta och visa iver och intresse. Detta i sig leder troligen till positiva möten som är bejakande och bekräftande. (Michélsen 2005 s. 111-112)

Vad frestar och bjuder in till samspel?

I de flesta fall startar ett samspel kring ett aktivt barn. Ett aktivt barn kan ofta tolkas som en startsignal. Det aktiva barnet kan t.ex. vara ett barn med eller utan leksak, eller som utför någon aktivitet som t.ex. klättrar i ett träd. Man kan se att när ett barn använder olika leksaker blir de andra barnen också intresserade, då kan de börja närma sig och på så sätt börja samspela med varandra. En annan startsignal till samspel kan vara en leksak i handen på ett annat barn. Ett samspel som börjar på detta sätt leder ofta till korta samspelssekvenser. Det finns också fall där samspelet kan börja bara av att barnet ser ett annat barn, vilket kan leda till ett initiativtagande från någondera parten. (Michélsen 2005 s. 69-70)

I många samspelssituationer visar barnen tydligt att de vill fortsätta samspelet, t.ex. kring en leksak eller aktivitet. Ibland håller barnets intresse i länge medan ibland tycks intresset vara mer kortvarigt och då blir naturligtvis samspelet mycket kortare. De längsta samspelsekvenserna kännetecknas till största delen av ett bejakande och bekräftande samspelsklimat. Klimatet domineras av variation och förändring i både tempo, rytmik och rörelser. En annan sak som tycks öka intresset för fortsatt samspel är verbala kommentarer, då barnen verbalt säger vad de gör eller skall göra. Ömsesidigt skratt är också vanligare i längre samspelsekvenser. Dessa är saker som håller lusten och intresset för fortsatt samspel vid liv. Ett samspel kan upphöra ifall samvaron inte mera är bejakande eller bekräftande, då försvinner både lusten och intresset för att göra något tillsammans. Lusten att samspela kan också försvinna om en vuxen ingriper. Som pedagog kan det vara svårt att veta hur man skall ingripa på ett sätt som stöder det sociala samspelet. Pedagogen skall försöka undvika att avbryta samspelet. Redan ett plötsligt ljud, en insekt eller en person som pratar med någon i rummet bredvid kan störa och samspelet kan avstanna. Men ibland kan det också vara så att barnen bara tröttnar på varandra, på aktiviteten, har inte tillräckligt roligt eller utan någon speciell orsak. Det händer också att det finns samspelsekvenser som slutar med konflikter. (Michélsen 2005 s. 72-75)

Med samspel menas både positiva och negativa erfarenheter och utmaningar människor emellan. Vad som betraktas som negativt eller positivt samspel är ur vems synvinkel man ser på saken. Ifall man tänker ur ett barnperspektiv kan man t.ex. uppmärksamma hur barnen bejakar eller avvisar varandra som lekkamrater. Beroende på samspelets stämning kan man dela samspelsekvenserna i; bejakande, avvisande eller både och. Då stämningen kännetecknas av glädje och intresse så tolkas det som ett bejakande samspel. Då barn igen inte visar intresse för varandra kategoriseras det som avvisande. Barn som av någon orsak inte får vara med i leken kommer att ha svårigheter att komma med i leken. Orsaker till varför de inte får delta kan t.ex. vara att de saknar de sociala färdigheter som krävs. Genom att barnen inte får delta i leken så får de färre möjligheter att ta en del av andras åsikter och leva sig in i andras situation. Samspelet i leken ger

stimulans till social utveckling och de barn som inte får delta kommer att sakna denna stimulans. (Michélsen 2005 s. 77, Lillemyr 2002 s. 193)

Bejakande och avvisande samspel

Bejakande samspel är samspel var det sker ett s.k. bekräftande av varandra som lekkamrater och där man klarar av att ha roligt tillsammans och skratta. Man kan också säga att då barnen visar intresse, engagemang och glädje till varandra eller den gemensamma aktiviteten så är samspelet bejakande. Framförallt så är oftast de bejakande samspelssekvenserna långa. Av alla kroppslekar så är de flesta bejakande samspel. I bejakande samspel så är det till största delen båda barnen som bestämmer, det finns ett s.k. växlande dominansmönster. Avvisande samspel finns mest i situationer som kretsar kring leksaker. I denna typ av samspel förekommer konflikter barnen emellan. Man kan ändå se att merparten av samspelssekvenserna inte innehåller avvisanden eller konflikter, utan sägs vara bejakande och positiva. Då ett barn möts med intresse av jämnåriga förstärks både självbilden och identiteten både på kort och på lång sikt. Barnet börjar då också ha positiva förväntningar i möten med nya kamrater. Dessa barn som bär med sig positiva/glädjefulla erfarenheter av tidigare samspel sägs söka sig till andra barn. Att igen delta i avvisande samspel, samspel som innehåller negativa känslouttryck och konflikter påverkar också på motsvarande sätt negativt på barnets identitet och självbild på kort och lång sikt. Det är väldigt viktigt att som pedagog uppmärksamma dessa avvisande samspel så att de inte blir de dominerande erfarenheterna för de små barnen. (Michélsen 2005 s. 78-81)

Intresse

Om man tar en titt på alla samspel mellan barn kan man se att intresse är den vanligaste känslan som barn uttrycker. Naturligtvis visar barnen också andra känslor, men intresse är den känsla som finns med i alla samspelssekvenser då barnen visar intresse för varandra och för den gemensamma aktiviteten. När barn visar intresse så uttrycks också andra känslor, men utan intresse uppstår inga samspel. (Michelsen 2005 s. 84-85)

Samspelsregler

Om man tar en klätterställning som ett exempel till att förklara samspelsregler kan man till en början se på klätterställningen som ett lekredskap som lockar till samvaro. När ett barn börjar klättra så tar det inte länge så finns det snart flera barn som är med. I detta skede uppstår det ofta samspel, då integrerar och anpassar sig barnen efter varandra. När barnen anpassar sig efter varandra skapas en ömsesidig förståelse, dvs. att det redan finns regler för samspelet eller att de håller på att utformas mellan barnen. Ibland är det så att samspelsregler först tydligt kommer fram då någon bryter mot reglerna. (Michelsen 2005 s. 119-120)

2.3 Hur lek stöder socialt samspel

För att leken skall komma vidare är det sociala samspelet en förutsättning. Det sociala samspelet är också viktigt för att barnen skall hitta lösningar på eventuella problem som de stöter på. Samspelet mellan barn är komplext och sker på jämbördiga villkor. I barnens lekvärld finns det inte absolut rätt eller fel, reglerna definieras och omdefinieras i stället i leken. När barn leker lär de sig av varandra och det ger möjlighet för barn att förändra sina lekvärldar. (Ekelund 2009 s. 15-16, Johansson & Samuelsson 2007 s. 19)

Leken är en aktivitet som är viktig för alla barn. Genom att barn leker engageras och motiveras de på ett inifrån styrt sätt. Leken har alltså en central betydelse för barnens lärande och socialisation. Leken kan ses som en fri arena, barnen är inte rädda för att bli bedömda för hur de uppför sig när de leker. I leken använder barnen sig av vad de kan från förut, dvs. de utnyttjar sina potentialer. Både barnens självständighet och ansvarsförmåga tränas när barnen leker, dessa saker anses vara viktiga målsättningar inom förskolan. Leken i sig är social och fungerar som arena för kommunikation. Detta är centralt i en barngrupp där barnen samspekar med varandra genom lek och utvecklas, t.ex. socialt och kognitivt. När barnen leker tillfredsställer de sina behov och samtidigt stimuleras deras utveckling. Att visa känslor och att i leken uttrycka sina känslor tillsammans med andra och prova att leva sig in i andras situation utvecklas barnens

förmåga till empati. (Lillemyr 2002 s. 45-46)

Pramling (1993) anser att leken i 0-3 års ålder till hög grad är social. Hon säger att leken ställer krav på två likartade förhållanden, dvs. social interaktion och vänskap. För att barnet skall komma in i leken, och klara av att leka och uttrycka sig behövs det sociala samspelet. Vänskapen är också en sak som är viktig för barn. Barn som lyckas få kamrater är ofta mera mottagliga för den sociala kommunikationen med andra barn. 1-åringarna leker ömsesidig lek och här kan redan förekomma turtagande och rollbyte, medan 2-åringarna leker låtsaslek. Pramling belyser att det inte alls är ovanligt att vid 2-års ålder ha en bästa kamrat, och att t.o.m. redan vid 3-års ålder ha mycket intensiva vänskapsband med andra. (Se Lillemyr 2002 s. 109)

3 ETT LEKPEDAGOGISKT ARBETSSÄTT OCH PEDAGOGENS ROLL

I detta kapitel kommer vi att ta upp vad ett lekpedagogiskt arbetssätt bygger sig och går ut på. Vi kommer också att gå in på vad pedagogen har för roll i leksituationer.

3.1 Ett lekpedagogiskt arbetssätt

Ett lekpedagogiskt arbetssätt grundar sig på gemensamma drag mellan lek och kultur. I detta arbetssätt använder pedagogerna sig av de skapande ämnernas metoder och har ett tematiskt arbetssätt. Pedagogerna skall ha en öppen syn på konst och kultur och kunna blanda olika estetiska uttrycksformer för att kunna använda sig av detta arbetssätt. Bakom det här arbetssättet finns en kunskapssyn om att man skall skapa nya betydelser och meningssammanhang i stället för att barnen skall få upptäcka kunskaper som redan finns. Kunskapssynen handlar alltså om reproduktion och produktion. Reproduktion sker när barnet tolkar den nya kunskap om världen som barnet fått och produktionen utgör en ny gestaltning av erfarenheter. Denna process sker genom fantasin. Barn skapar

en ny verklighet genom leken för att de ser både på verkligheten men skapar också en ny värld genom fantasin. Verkligheten kan ses alltså med ett nytt ljus och en bra lekpedagog skall kunna skapa detta hos barnen. Lekpedagogerna har ett mål bakom sitt arbetssätt, de vill att barnen skall vara kreativa och lära sig att se på saker med andra ögon. (Lindqvist 1996 s. 81)

I sin forskning angående lekens betydelse har Gunilla Lindqvist omvandlat Vygotskijs teorier och utformat vad vi idag kallar ett lekpedagogiskt arbetssätt. I ett lekpedagogiskt arbetssätt använder pedagogen sig av skapande ämnen och integrerar lek med kultur. När man arbetar utgående från lekpedagogik är utgångspunkten både barnens initiativ och deras lek. Då inspirerar pedagogen barnen med olika slags material, kommer med nya idéer och medverkar endast i leken på barnens villkor. I ett lekpedagogiskt arbetssätt ger man tid åt barnen att utveckla deras fantasi i lugn och ro. (Se Borgström 2003 s. 20)

Ett lekpedagogiskt arbetssätt innebär att arbeta utifrån ett lektema med barn i olika åldrar. Pedagogens uppgift är att skapa figurer och handlingar för att utforma en gemensam lekvärld. I ett lektema finns en handling dvs. en berättelse som utvecklas genom dialog med barnen. Lindqvist betonar att pedagogen här fokuserar sig på leken. De vuxna och barnen gör tillsammans en resa in i lekvärlden, och de vuxnas roll är att få barnen med och förse leken med olika stimulans. Om man arbetar utgående från ett lekpedagogiskt arbetssätt utgår man i de flesta fall från en berättelse eller saga som är känd för barnen från tidigare. ”I genomförandet av lektemat/dramaleken menar Lindqvist att det skapas en formel för lekens uppbyggnad som vi känner igen från sagans mönster: hem, uppbrott, äventyr och återkomst” (Se Borgström 2003 s. 21). Det som är positivt och bra med ett lekpedagogiskt arbetssätt är att man får de blyga barnen mera engagerade och likaså får man de utagerande barnen både att bli berörda av leken och få en vilja att delta i leken. (Se Borgström 2003 s. 20-21)

3.2 Pedagogens roll

För att leken skall vara mera till nytta så räcker det inte bara att barnets miljö är god utan också att någon är där och styr leken. Det handlar om att pedagogen skall utgå från varje barn och se den enskildes behov. Man måste alltså leka med ett barn för att leken skall utvecklas, speciellt när det handlar om små barn. I lekens samspel och dialog lär barnet sig. Det finns olika principer som man skall följa för att vara en god pedagog; delta i leken, följ leken, animera, var förebild, var lekledare och låt lek ta tid. I bland kan det ändå vara svårt att vara en god pedagog. Det kan t.ex. vara svårt att hitta tillräckligt med tid för alla barnen. (Granberg 2003 s. 109-110)

De vuxna fungerar alltså som förebilder åt barnen. Personalen har som uppgift att se till att barnen får stöd i sin lek. Jensen och Harvard (2009 s. 87) tog fram tre principer om hur man som pedagog kan stimulera den fria leken. Den första principen är att det skall finnas ostörd tid för lek. I daghem är dagen indelad i olika aktiviteter, som t.ex. mattider och utevistelser men genom att säga ”Du hinner leka färdigt” eller ”Du kan fortsätta sen” blir stämningen lugn och det minskar på stressen. Den andra principen är att inte störa barnen och att hjälpa dem att inte störa varandra. Barnen behöver en lugn stämning för att kunna utveckla sin lek. Den tredje principen går ut på att den vuxna skall delta i leken men på barnens villkor. Den tidigare synen har varit att den vuxna skall låta barnen leka i fred för leken är barnens privata område. Men en vuxen som är med och leker, som stöder barnens lek och håller de sociala lekreglerna blir eftertraktat av barnen. Att en vuxen är med ger en viss trygghet åt barnen. Fri lek behöver inte betyda att en vuxen inte kan vara med. Barn i alla åldrar behöver en vuxen med som ger trygghet och stöd. Alla barn vet inte heller hur man skall leka. Pedagogens uppgift är att lära barnen att förstå leksignaler och lekregler. Fri lek betyder att barnen själv får komma på vad de skall leka och den vuxna skall inte styra leken, utan i stället stöda leken så att barnen får utveckla den åt det hållet som de tänkt sig. Om man gör på detta sätt lär barnen känna varandra fortare och sammanhållningen i gruppen blir bättre. (Jensen & Harvard 2009 s. 87, 90-91)

Samuelsson och Sheridan (1999 s. 87) säger att pedagogen kan aktivt vara med i leken för att stöda och utveckla barnens lek. Alla barn skall ha möjlighet att vara med i leken och det är pedagogens uppgift att göra det möjligt. En del barn har lätt för att börja leka, medan andra barn behöver hjälp med att komma igång. Olsson och Olsson (2008 s. 98) menar att den vuxnas uppgift är att få alla med i leken. De anser också att det är bra om den vuxna är med i leken, men på barnens villkor. Detta ger en trygg struktur i leken och alla får möjlighet att delta.

Borgström (2003) menar att pedagoger ger trygghet i leksituationer genom att vara närvarande, dvs. finnas till hands för barnen. Genom att pedagogerna känner barnen har barnen lätt för att kunna ”tänka” hos dem och få sina behov tillgodosedda. Åm (1984) lägger stort värde på det positiva i vuxnas deltagande i barns lek. Hon anser att vuxnas deltagande ger en viss närhet till barnen som kan hjälpa bygga upp ett förtroendefullt förhållande mellan den vuxne och barnet. Åm poängterar också att vuxna skall visa en viss respekt för barns lek och se på den som en viktig verksamhet för barnen. (Borgström 2003 s. 105-106, Se Lillemyr 2002 s. 255)

Pedagogerna skall hjälpa barn på traven så att de utvecklas både i lek och lärande. Detta kan pedagogen göra genom att skapa förutsättningar för att utvecklingen sker. Pramling Samuelsson (2000) säger att ”Pedagogens roll handlar om engagemang, att se, möta, stödja och utmana barnen. Man måste vara här-och-nu och vara intresserad av vad varje barn tänker, gör och säger” (se Lillemyr 2002 s. 256). Broström (1998) konstaterar i sin undersökning gällande social kompetens i danska förskolor att pedagogens roll är att hjälpa barn komma in i sociala relationer med andra barn. Att på alla sätt vara en god modell för barnen och att hjälpa barnen att få kunskap och färdigheter för att gå in i sociala samspel. Att bygga upp arbetet så att barnen stimuleras att ta kontakt till varandra, och att de klarar av att skapa kontakt och relationer till andra barn. (Se Lillemyr 2002 s. 255-256)

”Lek som pedagogisk metod måste innebära att de vuxna tar barns lek på allvar” (Lillemyr 2002 s. 259). Pedagogen måste alltså ha grundläggande kunskaper om barns lek och respekt för leken. Ifall pedagogen går in i barns lek så är det den pedagogiska grundsynen som ligger som grund i dennes handlande. På vilket sätt hon går in i leken är beroende av vad hennes uppfattning om barns lek är. Här uppkommer en viktig och betydande fråga, klarar pedagogen av att gå in i leken utan att dominera verksamheten? Ifall inte kan det leda till att pedagogen tar ifrån barnen den leksituation de just då befinner sig i. Att som pedagog klara av att ta hänsyn till lekens egenvärde och på förhand noga klara av att planera och förbereda ett eventuellt deltagande är också viktigt. Målet med arbetet skall alltid vara klart utformat. När barnet saknar grundläggande färdigheter för att leka och man vill lära barn olika rolltekniker för att barnen skall kunna delta i leken med andra barn är det viktigt att pedagogen går med i leken och är delaktig. Att hjälpa barn att komma med i leken är också goda anledningar till att pedagogen skall delta i leken. Att pedagogen ser leken ur ett socialpsykologiskt perspektiv är också betydelsefullt. I detta perspektiv måste pedagogen ta hänsyn till både de individuella perspektiven (t.ex. självuppfattning) och sociokulturella perspektiv så som utveckling av sociala relationer och socialisation. Genom detta blir leken ett fenomen både på personlig, individuell, social och samhällelig nivå. (Lillemyr 2002 s. 259-261)

4 MATERIAL OCH METODBESKRIVNING

I det här kapitlet kommer vi att ta upp vår datainsamlingsmetod, urval av enheter och genomförande av undersökningen. Vi reflekterar också över vår analysmetod, validitet och reliabilitet, dessutom tar vi också upp etiska reflektioner.

4.1 Datainsamlingsmetod

Vi har valt att använda oss av kvalitativ metod, vilket betyder att vi ville ha en djupare förståelse av fenomenet. Enligt Jacobsen (2007 s. 57) skall man använda kvalitativ metod då man vill ha en djup och detaljrik förståelse av ett fenomen. Han säger också att då man har lite kunskap om fenomenet man skall studera så skall man använda sig av kvalitativ metod för att få en djupare insikt. Vi valde den kvalitativa metoden för att vi ansåg att kvantitativ metod skulle vara för ytligt och vi skulle inte ha fått svar på våra forskningsfrågor. Fördelar med kvalitativ metod är att vi kan få en djupare insikt i ämnet och att vi kan använda oss av de resurser vi redan har från tidigare (Jacobsen 2007 s. 57). Genom att använda oss av kvalitativ metod får vi också en bättre helhetssyn på vårt forskningsämne genom att diskutera och fundera med personer som arbetar inom området. Nackdelar med kvalitativ metod är att speciellt analysfasen är krävande och tar lång tid p.g.a. att man får en så detaljrik data. En annan nackdel med kvalitativ metod är att man måste kunna analysera data objektivt vilket i sig kan vara svårt för att man t.ex. kan empatisera för mycket (Jacobsen 2007 s. 57). Vi anser ändå att fördelarna med kvalitativ metod är mycket starkare än nackdelarna.

Som datainsamlingsmetod har vi valt att genomföra individuella intervjuer i samarbete med personal på två svenskspråkiga daghem i Borgå. Med personal menar vi tre barnskötare och tre barnträdgårdslärare. Vi har alltså gjort sex intervjuer sammanlagt. Vi har utfört intervjuer på två olika daghem. Daghemmen som vi har valt är platserna var vi gjort vår fördjupade praktik på under våren 2010. Genom att vi har gjort

intervjuer på två olika ställen har vi haft möjlighet att jämföra resultaten. Genom att vi gjort intervjuer var tidsschemat öppet och vi hade inget bortfall alls. Vi har använt oss av öppen intervju med en viss struktur (temaintervju). Intervjuerna har varit individuella. Våra intervjuer var uppdelade i teman (temaintervju) som vi valt ut för att få bästa möjliga svar på våra forskningsfrågor, dvs. de teman som vi har valt utgjorde vår intervjuguide (se bilaga 1). Riktlinjerna för hur man utför en temaintervju har vi tagit från Jacobsen (2007 s. 92-96). Vi har också använt oss av bandspelare i intervjuerna.

Vi byggde upp vår intervju enligt följande övergripande teman; bakgrund, lek inom dagvården, socialt samspel, ett lekpedagogiskt arbetssätt och pedagogens roll i leksituationer.

4.2 Urval av informanter

Man måste alltid välja ut vissa enheter, i regel personer, och situationer, tid och plats när man genomför en undersökning (Jacobsen 2007 s. 120). Som informanter ville vi naturligtvis ha behörig daghemspersonal, och våra informanter var personal från två olika svenskspråkiga daghem i Borgå. På dessa daghem har vi båda gjort vår fördjupade praktik under våren 2010, och de tackade ja till att dela med sig av sina kunskaper och delta i vår undersökning. Vi har intervjuat sex informanter sammanlagt, tre barnskötare och tre barntädgårdslärare. Alla våra informanter arbetar med barn i åldern 1-3 år. Urvalet har vi gjort enligt information. Jacobsen (2007 s. 123) menar att man kan välja ut enheter som man tror att kan ge värdefull information. Jacobsen ger som exempel att det kan vara en arbetsplats var de anställda är positiva till undersökningen eller personer som man vet har mycket och värdefull information om det man studerar. Jacobsen (2007 s. 121) menar att informant kallas den person som inte själva representerar den grupp man undersöker men som har en mycket god kännedom om fenomenet eller gruppen.

4.3 Genomförande av undersökningen

Innan vi gjorde vår undersökning så ansökte vi om forskningslov från Borgå stad (se bilaga 2) och vi hade som önskan att få ett projekterat arbete. Efter att vi fått ett godkännande av dagvårdschefen, både angående forskningslovet och ett projekterat arbete, skickade vi ut informationsbrev till informanterna (se bilaga 3) och så hade vi också en blankett om informerat samtycke (se bilaga 4). I informationsbrevet presenterade vi vårt ämne och syftet med examensarbetet. Våra frågor i intervjuguiden var utformade ur teorin som behandlar dessa ämnen; lek, socialt samspel, ett lekpedagogiskt arbetssätt och pedagogens roll i leksituationer. Jacobsen (2007 s. 97) menar att det är bättre att göra intervjuerna på en plats som är bekant för informanterna och som känns naturlig för dem. Det har visat sig att platsen var man intervjuar kan påverka resultatet och genom att göra intervjuerna på platser som känns naturliga för informanterna kan man minska på kontexteffekten (se kapitel 4.4). Intervjuerna gjordes i daghemmen, i ett ostört rum och under informanternas arbetstid. Det var lättare för informanterna att göra intervjuerna på deras arbetsplats, istället för att behöva ta sig till ett annat ställe. Intervjuguiden fungerade som struktur för intervjuerna och intervjuerna bandades in med bandspelare. Varje intervju tog ca 15-30 minuter. Jacobsen (2007 s. 98) säger att när man använder sig av bandspelare så kan man fånga in allt informanten säger, helt ordagrant. Dessutom kan man också fånga upp ordagranna citat, vilka kan ge extra tyngd åt sin undersökning/rapport.

4.4 Validitet och reliabilitet

Enligt Jacobsen (2007 s. 156) kan man dela in validitet i intern validitet och extern validitet. Jacobsen (2007 s. 156) menar att intern validitet handlar om man kan uppfatta resultaten som riktiga. När man gör en innehållsanalys undersöker man uppfattningar och åsikter som är gemensamma för många och desto fler som är av samma åsikt, så desto sannolikare är det att interna validiteten är bra. Man kan testa den interna validiteten genom att låta andra kontrollera undersökningen och slutsatserna eller genom att kritiskt gå igenom resultatet. Extern validitet handlar enligt Jacobsen (2007 s. 166) om huruvida man kan generalisera resultatet. Det handlar alltså om man kan ta det

resultatet som man fått från de enheter som man undersökt och generalisera det på enheter som inte har undersökts. När man använder sig av kvalitativ metod har man oftast inte som mål att generalisera resultatet på en hel population, utan man vill få djupare förståelse av fenomenet. I kvalitativ studie undersöker man få enheter för att undersökningen är så intensiv och när man väljer ut enheterna väljer man oftast de enheter som är mest intressanta eller som har bästa kunskapen inom det område som man undersöker (Jacobsen 2007 s. 167). Därför är det svårt att generalisera resultatet på en population.

Validiteten i vår undersökning har vi garanterat genom att jämföra med tidigare forskning och genom att noggrant granska att alla skeden i undersökningen har gått enligt reglerna. Vi har också varit kritiska när det gäller våra källor, för att på så sätt öka validiteten i vårt arbete. Enligt Jacobsen (2007 s. 167) är extern validitet (generaliserbarhet) svår att göra utifrån en kvalitativ undersökning för att man undersöker så några enheter. Generaliserbarhet var svår att uppnå i vår undersökning p.g.a. att detta var en kvalitativ undersökning.

När man frågar sig om resultaten är reliabla betyder det enligt Jacobsen (2007 s. 169) att man frågar om faktorerna under undersökningen har skapat de resultat som man kommit fram till. Det betyder alltså att själva undersökningsmetoden kan ha påverkan på resultatet. I en intervju kan den intervjuade bli påverkad av intervjuaren och det kallas enligt Jacobsen (2007 s. 170) undersökareffekt. Det betyder i praktiken att undersökaren kan ha effekt på det som undersöks. Det är omöjligt att kontrollera undersökareffekten i en undersökning. Jacobsen (2007 s. 171) menar att det enda som man kan kräva är att man har en diskussion om hur undersökareffekten kan ha påverkat resultatet. I en intervju kan den intervjuade också bli påverkad av miljön var intervjun sker. Det kallas enligt Jacobsen (2007 s. 171) till kontexteffekt. Det finns två olika kontexter; naturlig och onaturlig. Den onaturliga är då när den intervjuade är i en miljö som han/hon inte är van vid som till exempel undersökarens arbetsplats. Detta kan ha en negativ effekt på undersökningen för enligt Jacobsen (2007 s. 171) påverkas den intervjuade av den miljö som den intervjuade befinner sig i. Den naturliga kan till exempel vara hemma hos den

intervjuade eller på hans/hennes arbetsplats. Vi har gjort intervjuerna på de intervjuades arbetsplats för att miljön skulle påverka så lite som möjligt. Jacobsen (2007 s. 172) menar ändå att kontexteffekten finns alltid och det enda som man kan göra här är att man har en diskussion om hur kontexten kan ha påverkat resultatet. Jacobsen (2007 s. 172-173) tar ännu upp en faktor som kan påverka trovärdigheten av resultatet och det är om undersökaren har varit slarvig vid nedteckning och analys av data. Man måste vara noggrann i alla steg i undersökningen och anteckna väl. Man skall dessutom gå igenom materialet flera gånger för att undvika misstag. Vi har gått igenom vårt material noggrant flera gånger så att det inte skedde några misstag.

4.5 Analysmetod

Första steget i vår bearbetning av intervjumaterialet var att vi gjorde en dokumentation av data dvs. vi renskrev vår insamlade data ordagrant. Jacobsen (2007 s. 136) säger att det bästa sättet att få en exakt dokumentation av data är om man har använt bandspelare i intervjun. Vi har använt oss av bandspelaren så när vi gjorde vår dokumentation skrev vi ner ordagrant vad som sades på banden. När vi kom till analys delen så hade vi valt att använda oss av innehållsanalys. Jacobsen (2007 s. 139) beskriver att i innehållsanalys kategoriserar man, delar upp texten i olika teman och fyller kategorierna med innehåll. Det första som man gör är att hitta förnuftiga kategorier vilket man får från att se på vilka teman som tas upp. Man kategoriserar för att förenkla data och för att man skall kunna jämföra texter. Jacobsen (2007 s. 140) menar att när undersökaren gör en intervjuguide så är det en kategorisering som gjorts på förhand. Nästa sak som man skall göra är enligt Jacobsen (2007 s. 142) att man fyller kategorierna med innehåll. Man lägger i en spalt temat och i spalten bredvid lägger man citat från intervjun som representerar temat. Sista skedet i analysen är att man jämför intervjumaterialet. Man gör alltså samma process med alla intervjuer och sedan kan man jämföra dem. Vi ansåg att innehållsanalysen var ett logiskt val för oss eftersom vi har valt att bygga upp våra intervjuer enligt teman och i innehållsanalys analyserar man enligt teman. Eftersom det inte kom upp några nya kategorier i intervjuerna så kunde vi använda vår intervjuguide till kategoriseringen.

4.6 Etiska reflektioner

När man gör en undersökning innebär det enligt Jacobsen (2007 s. 21) att man går in på individers privatliv. Jacobsen (2007 s. 21) säger att de tre grundläggande etiska kraven för en undersökning är; informerat samtycke, krav på skydd av privatlivet och krav på att bli korrekt återgiven. Den som blir undersökt skall delta frivilligt och han/hon skall veta vad det finns för risker och möjligheter i deltagandet. Informerat samtycke delas in i fyra delar; kompetens, frivillighet, fullständig information och förståelse. Kompetens betyder att personen som kommer att undersökas är förmögen att bestämma själv om hon eller han vill delta i undersökningen. Oftast har människor den förmågan men om man t.ex. skall undersöka barn så tillfredsställer de inte kravet. Frivillighet betyder att den som undersöks får välja själv om han/ hon vill delta utan någon press från någon. Fullständig information är att den som undersöks skall få all information som finns om undersökningen. Den som undersöks skall få veta om fördelar och nackdelar som kan komma från undersökningen. Förståelse betyder att den som undersöks skall förstå all den information som hon/han har fått. Skydd av privatliv går ut på att de människor som skall undersökas har en frizon i livet som inte behövs undersökas. Man skall tänka på hur känslig och privat informationen är som man samlar in och hur stor möjlighet det finns för någon att identifiera de personer som har undersökts genom undersökningsdata. Det sista kravet är att den som undersöks skall bli korrekt återgiven. Man skall försöka sitt bästa att återge resultatet fullständigt och att man lägger den i dess sammanhang. Jacobsen (2007 s. 27) menar ändå att det är omöjligt att fullständigt återge resultatet i sina sammanhang. Att man återger data korrekt betyder också att man inte förfalskar data eller resultat.

Vi har valt att inte nämna informanternas namn trots att alla informanter har meddelat att vi får använda deras namn. Vi valde att inte nämna namnen p.g.a. att vi ville skydda deras privatliv och vi ville inte att de skulle få några negativa konsekvenser av vårt examensarbete. Vi har också spelat in intervjuerna på bandspelare för att vi skulle kunna återge informanternas information korrekt. Banden och utskrifterna från intervjuerna är

och har varit inlåsta så att ingen utomstående kommit åt dem. Vi kommer också att förstöra dem en tid efter att examensarbetet är klart. Vi och vår handledare i examensarbetet är de enda som kommit i kontakt med banden och utskriften. All data som vi samlat in (alla papper, dokument på datorer m.m.) har förvarats så att ingen kommit åt dem. Vi har också ansökt om forskningslov från Borgå stad (se bilaga 2) och skickat ut informationsbrev åt informanterna (se bilaga 3). Vi hade också ett formulär för informerat samtycke (se bilaga 4). Detta gjorde vi för att se till att allt skedde enligt de etiska reglerna.

5 RESULTATREDOVISNING

Våra informanter bestod av tre barnskötare och tre barnträdgårdslärare. Informanternas arbetserfarenhet med barn varierade mellan 18-34 år. Våra sex informanter jobbar inom den svenskspråkiga dagvården i Borgå med barn mellan 1-3 år. Vi kommer att presentera det material som vi samlat in under intervjuerna och föra fram informanternas tankar och åsikter kring våra teman från intervjuguiden. Vi kommer att redovisa resultatet utgående från våra fem teman och i den ordningsföljd som de togs upp under intervjuerna. Informanterna har vi valt att kalla för; A, B, C, D, E och F. Vi har valt att korrigera språket i citaten från intervjuerna till korrekt svenska och tagit bort tankeljuden för att göra det lättare för läsaren att förstå och mindre risk för igenkännande p.g.a. dialekt. Vi har korrigerat språket men innebörden i citaten har inte förändrats.

5.1 Lek inom dagvården

Detta tema handlade om hur barnen leker och vad barnen leker på det specifika daghemmet. Temat handlade också om hur stor del av verksamheten som är uppbyggd på lek och hur viktig informanterna ansåg att leken är för barnen. I första frågan *hur leker barnen på daghemmet?* svarade informanterna varierande. Två av informanterna svarade att barnen leker mycket och bra. En del av informanterna svarade att barnen

leker bredvid lek och i grupp. Två av informanterna ansåg att leken är beroende av barnets ålder.

A: Barnen leker egna lekar och så i grupp

B: Barnen leker, små barnen mera ensamlek och bredvidlek, större barnen i grupp

D: ..De leker ganska mycket egentligen, och de leker ganska bra lekar i den här gruppen

E: ..Vid 2 ½- 3 års ålder som de börjar liksom intressera sig för att leka med andra barn, innan det leker de mest bredvid varandra..

Vår andra fråga var *vad leker barnen?* och alla informanter var lite in på samma linje. En del av informanterna svarade att barnen leker rollekar medan några svarade att barnen leker ofta med leksaker.

A: ..Rollekar för det mesta, så egna lekar som de hittar på

C: Barnen leker allt möjligt, det beror på, det är förstås skillnad på barnen, ofta leker pojkar med bygg och bil lekar, flickor tycker mer om hemlekar, docklekar, så här överlag

D: ..Legon bygger de, brandstationer, andra hus och sådant eller med vanliga klossar..

F: Barnen leker alltmöjligt, de leker hem, de leker med dockor, de leker med bilar, med djur, de leker allt möjligt

Informanterna var av samma åsikt på frågan *hur stor del av Er verksamhet är uppbyggd på lek?* Alla ansåg att leken är en stor del av deras verksamhet.

A: Vårt viktigaste tema på vårt daghem är leken, så en stor del av dagen går till att leka

D: ..Leken är den kanske viktigaste delen av vår verksamhet eftersom vi jobbar med småbarn

E: ..En stor del av vår verksamhet är uppbyggd på lek..

F: På lilla sidan så är största delen av verksamheten lek

Informanterna var också av samma åsikt på frågan *hur viktig anser Ni att leken är för barnen?* Informanterna ansåg att leken är viktig för barnen, bl.a. med tanke på sociala kontakter, utveckling och lärande genom lek.

A: Det är det viktigaste, just för de sociala kontakterna och att hitta nya kamrater

B: Jätte viktig, största delen av barnens vakna tid skall gå ut på lek tycker jag

C: De lär sig genom lek olika saker, som de behöver lära sig här i livet

D: Jag tycker att den är väldigt viktig, genom leken så lär de sig ta hänsyn till varandra..

E: Den är nog väldigt viktig, det är på det sättet att barnen, för att kunna förstå sin omvärld så leker de och det är ett arbetssätt för dem att förstå hela omvärlden och att förstå vad hela livet går ut på så att säga..

F: Leken är det viktigaste, genom leken så lär sig barnet allt nästan, barn lär sig genom lek utvecklas att tänka vidare och leken är deras jobb

5.2 Socialt samspel

Vårt nästa tema handlade om socialt samspel. Vi ville få reda på hur det sociala samspelet fungerar på dessa daghem och hur viktig informanterna anser att leken är med tanke på det sociala samspelet. Vi ville också klargöra vad personalen på daghemmet gör för att befrämja barnens sociala samspel. Vi började med att fråga *hur fungerar sociala samspelet på daghemmet?* Informanterna tyckte att det kan vara varierande beroende på barnen och deras ålder. En del ansåg att det ofta brukar vara så att flickor leker med flickor och pojkar med pojkar.

A: Det fungerar inte alltid så bra. Det finns sådana år som det går jätte bra, att det fungerar, och så kan det vara så att det behövs vuxnas handledning i leken

D: Jag tycker att det nu på våren fungerar ganska bra, på hösten hade vi lite mera konflikter..

..Jag upplever att de leker väldigt, de alla leker egentligen lite med alla, det finns inte så många som inte får vara med i gruppen

E: Vanligtvis så söker sig barn i samma ålder till andra barn i samma ålder att de känner instinktivt på sig vem som ungefär är på samma våglängd som dem själva..

F: Barn leker, de leker flicka pojke, pojke pojke, de leker med varandra, de leker också, ibland vill de ha de vuxna med, de leker ensam lek, de leker tillsammans beroende på åldern och beroende på vem som finns på plats

Till nästa gick vi in på ifall informanterna ansåg att leken är viktig med tanke på det sociala samspelet och i så fall varför. Alla var av den åsikten att leken är viktig med tanke på det sociala samspelet.

B: Absolut, det är ju a och o i det här, då lär de sig att kompromissa, lär sig att ta i beaktande varandra och prata och regler och allt, allt går ut på det

C: Ja, den är jätte viktig, för att barn lär sig just det här att vara sociala, att komma överens med andra, samarbete så att säga lär de sig, det är det vi försöker lära dem med leken, att de skall kunna vara tillsammans och ta i beaktande andras åsikter och sådant här

D: Ja, jag tycker att den är viktig, för att jag tycker att man där lär sig just det här att man tänker eller tar hänsyn till den andra och att den också får vara med och att det inte är bara jag som får bestämma utan alla har rätt att i leken komma med nya idéer..

F: Ja, det är viktigt, och det är grunden för allt, att komma överens med andra människor

Sista frågan inom temat socialt samspel handlade om vad personalen gör på daghemmet för att befrämja barnens sociala samspel. Hälften av informanterna tyckte att den vuxna hela tiden skall finnas på plats och tillhands för att det sociala samspelet skall fungera. Två av informanterna ansåg att man skall som vuxen ge rum och tid åt leken.

B: Just försöker ge lekro åt dem att de får en längre stund vara tillsammans, att leken skall ha en början, en ordentlig lek och sedan en avslutning att det inte skulle få störas, det är ju det idealet som man försöker till men att alltid går det ju inte på daghem när det finns vissa rutiner som bryter, sedan det här att vi försöker att det skulle vara idealet att de får ha liksom en lång lek

C: Förstås måste vi ge rum och tid för den där leken, det är klart..

..Det är ju inte bara det att de skall leka och leka och leka så här fritt inte, utan man måste ju också gå in med dit i leken ibland och se vad som händer och följa med, de kan ju inte få bara leka man måste ju kanske lite styra och ställa ibland för att det skall leda till någonting

D: Jag tycker att vi måste egentligen bara eller vi skall vara hela tiden med där för att man behöver höra och egentligen se att vad händer att det inte blir så här att någon får bara vara hund och ligga stilla dit på plats utan att alla kan vara med och också gå emellan när någon säger att du

får inte vara med att då måste man förklara det här att jo att alla får vara med och hur känns det för dig om du inte får vara med, tänk att du blir också ledsen om du blir utanför och så här

E: ..Då måste man berätta och förklara hur det här livet går och hur socialt samspel går att man kan inte knuffa när man vill komma med i leken t.ex. och man kan inte ta någonting från någon annan någon leksak t.ex. utan där är nog de vuxnas roll att hela tiden vara med och förklara, och det är nog egentligen vår roll där att förklara

F: Den vuxna skall hela tiden finnas på plats och följa med situationen, behöver kanske inte delta i leken på det viset, men skall finnas där och ha en inblick och en överblick vad som händer

5.3 Lekpedagogiska arbetssätt

I detta tema försökte vi få fram om personalen använder sig av lekpedagogiska metoder på daghemmet, i så fall vilka och vi ville gärna veta hur de gör. Vi ville också veta vilken nytta barnen kan få av att personalen använder sig av ett lekpedagogiskt arbetssätt. När vi frågade om personalen använder sig av lekpedagogiska metoder på daghemmet, vilka i så fall och hur de gör så fick vi varierande svar. Alla informanter ansåg ändå att de använder sig av lekpedagogiska metoder i deras arbete.

A: Ja, men vi kanske inte tänker på det fastän det ingår i vår verksamhet alla dagar

C: ..Det är utgående från barnet så man måste se från dag till dag, vad barnen vill och vart det styr och det där, utgående från det sedan gör vi vårt program, sysslar och pysslar och olika lekar och sådant här från våra teman

E: Ja men vad jag förstår med lekpedagogiska metoder för daghemmet så är liksom det att vi t.ex. befrämjar deras lek med olika saker..

..Smyga in lite så här pedagogik..

F: Ja, småbarn så för att få småbarn att lära sig och förstå så är det genom sång och rörelse och lek och sagor, och målet är ju det att barnet lär sig att förstå saker och tänka själv och därifrån utgå och utveckla tanken själv och gå vidare och fundera, målen är också att utveckla sinnen och att vänta på sin tur och våga uttrycka sig och stå framför andra och genom det att man vågar, ett gott självförtroende får man av det att man lär sig nya saker och då vågar man utvecklas som människa

När vi frågade vilken nytta barnen kan få av att personalen använder sig av ett lekpedagogiskt arbetssätt så svarade fem av informanterna att barnen lär sig nya saker. En informant svarade att barnet får ett gott självförtroende när personalen jobbar utgående från ett lekpedagogiskt arbetssätt.

A: Barnen lär sig nya saker

B: Alltså det där lekpedagogiska arbetssättet så på det sättet går det ju fram, man kan ju lära sig matematik och man kan ju lära sig allt på det sättet att man kan väva in det.. så att det går så där obemärkt att barnen lär sig fast de leker

C: ...som sagt de lär ju sig olika saker och det är ju därför som de egentligen är här för att de skall lära sig för livet också, inte bara för stunden, att lära sig att, till exempel i någon pysselsituation så det är ju inte det som är meningen att de skall få en tomte till stånd om det är julen utan det är ju det att de skall göra och lära sig att klippa och greja och det här, det är ju det som är mer viktigt, det där själva arbetet och inte slutresultatet

F: Att barnet får ett gott självförtroende och det där med att våga vara nyfiken för nya saker och våga söka och ta reda på nya saker

5.4 Pedagogens roll i leksituationer

I detta tema gick vi in på ifall informanterna ansåg att pedagogen skall delta i leken och vad pedagogens uppgift är i leken. Vi gick också in på hur pedagogen kan stöda det sociala samspelet mellan barnen genom leken. När vi frågade informanterna om de anser att pedagogen skall delta i leken svarade alla att pedagogen skall delta i leken. Många svarade att pedagogen inte skall vara med hela tiden utan bara ibland. Flera sade också att pedagogen skall finnas tillhands ifall konflikter uppstår.

A: Ja, om barnen vill men man skall inte tränga sig på

B: Ja, särskilt om det är små barn så ska de nog först delta för att få i gång den där leken och för att kanske få lite regler i det och lite styra det för att ibland så, om det gäller små barn, så har de inte ännu den där, de kan inte ännu leka tillsammans och på det sättet lär de sig dom här reglerna, hur de ska, hur de ska börja och hur de ska sluta och kanske lite ibland behövs det en domare där för att lösa tvister och, så att, desto mindre barn så desto mera så behövs det nog den där pedagogen

D: Ja, jag tycker att man kan nog delta men också så tycker jag att barnen får leka själv, men man ska ändå vara där med fast man låter de leka ensamma så att säga då ska man nog ändå finnas där i närheten att man kan hoppa in om de behövs endera att ge dem material eller ge mera till den där leken eller sen att om det blir någon konflikt så vet man vad som har hänt så kan man reda upp det

E: Ibland kan det vara bra att vara med i leken en stund åtminstone just för att berika att få dem att tänka på nya saker och få nya idéer att man behöver inte kanske alltid engagera sig hela tiden där i leken men det där berika den med nya aspekter..

F: Ja, om det är frågan om småbarn som behöver hjälp i när de börjar strida till att reda ut eller om de behöver gå framåt i leken om leken stampar på stället då kan man gå med och så att leken får en fortsättning och en del barn vill förstås leka med den vuxna men man strävar till att barn småningom börjar leka med andra barn och få leken att gå vidare

Vårt nästa ämne behandlade vad pedagogens uppgift är i leken. En informant sade att pedagogens uppgift är att få igång leken medan en annan sade att man skall finnas tillhands om leken stampar på stället. En annan informant menade att pedagogen skall handleda och se till att ingen blir utanför. Att vara en förebild för barnen ansåg en informant och att berika leken anser en annan. Man skall styra och hålla i trådarna tyckte också en informant.

A: Att handleda och om det är någon som inte får vara med så kan man gå med och uppmuntra, att någon inte blir utanför

B: ..Lite styra kanske och lite hålla i trådarna och just få kanske den där avslutningen också för med små barn kan det ofta vara att de bara går bort och försvinner från den där leken och det blir ingen avslutning på det hela

C: ...ibland måste man ju gå med precis i leken, om det inte, om leken inte ska vi säga kommer igång alls så måste man ju gå med dit om vi säger till exempel att vi har en sådan här hemlek, docklek, och barnen inte vet alls vad man skall börja göra där så kanske man går med dit och tar lite kärl och sätter på bordet och leker att man kokar kaffe eller något liknande och sen kommer den kanske igång

D: ..Egentligen att vara en förebild där att hur man gör..

E: ..Att berika leken helt enkelt

F: Att kanske finnas där tillhands om leken stampar på ställe och sen att ge nya möjligheter att leken skall kunna utvecklas

På frågan *hur kan pedagogen stöda det sociala samspelet mellan barn genom lek?* fick vi varierande svar.

B: ...kanske det här just att man, man det där tar i beaktande de här tysta barnen också att de inte bara blir där i, in i tapeten utan att de också kommer med, och att det inte är bara de här starka ledarna som styr och ställer utan man, man får alla vara med så att säga så att ingen blir ytterom

C: ...just det här att man kanske går med dit i leken, kanske säger åt något barn att kanske du borde göra så här och inte du bara hela tiden bestämma, för att ofta är det så där att det är någon ledare typ där i gänget som leker, och så märker man kanske att det är den här en och samma som hela tiden säger hur saken skall vara och hur de skall gå vidare och så här, att då måste man kanske

gå in dit och säga att nu måste ni tillsammans bestämma hur ni gör att, du kan inte bara få bestämma om allt här i den här leken, det är till exempel en sådan sak som man går ganska många gånger med om och säger om

D: ..De här just att man har olika lekar där de ska ta i varann och ta varandra kanske dansa med någon att man också väljer, att man inte alltid väljer den där samma..

E: Man kan just det här sociala samspelet mellan barnen så är det viktigt att man uppmärksammar att ingen blir så att säga mobbad i leken man där ser till att alla har de bra att inte någon känner sig liksom underkuvad eller på något sätt mindre värd i leken att där är nog pedagogens som skall styra lite leken..

F: Den vuxna skall finnas där på plats och vid konflikter och det där när leken krånglar till sig så skall den, kan den vuxna vara där och förklara hur man skall att man inte skall bita och inte slå sina kompisar utan hur man skall bemöta sina medmänniskor och den vuxna är den som ger exempel på hur man kan lösa upp konflikterna

Till allra sist frågade vi ännu våra informanter om de hade någonting som de ville tillägga eller lyfta fram. Tre av alla våra informanter hade några saker de ville tillägga.

C: Nej, men att leken är faktiskt en som jag sa redan här viktig, viktig sak och det där ibland får man höra sådana kommentarer att gör ni inte något annat än bara leker på daghemmet, bara leker, kan någon sån här också föräldrar säga gör ni inte något annat, att många tycker att man skall hela tiden greja någonting och pyssla och syssla och sådant hänt att den där leken är inte nu riktigt någonting som man lär sig något av, men man lär sig jätte mycket genom lek om man bara har möjlighet till det

D: Nej egentligen väl inte, det jag tänkt på här med vad heter det med de här lekpedagogiska arbetssätten så där har vi ju ett som ett exempel är ju också att i trafiken att man går ut och går man kan ju inte släppa dem ensamma men just de här att lära att man skall gå på sidan och man skall titta efter och man kan inte leka där för att trafiken är farlig att där är ju sådana regler att dessa reglerna måste man hålla och det är ganska viktigt egentligen

E: ...det som nu är viktigt att leken är viktig för barn det är de viktigaste de håller på med på sin vakna tid och det är nog det som man skall ge dem tid att leka hela tiden

6 ANALYS OCH DISKUSSION KRING RESULTATET

I detta kapitel kommer vi att analysera vårt resultat enligt våra forskningsfrågor och diskutera kring resultatet. Vi kommer också att svara på våra forskningsfrågor. I kapitlet knyter vi ihop vår teori med vårt resultat.

6.1 Lekens betydelse för barnet på daghemmet

I vårt resultat kom det fram att leken är viktig för barnet för att utveckla tänkandet. Detta kan kopplas till Vygotskij som ansåg att leken är viktig för utvecklingen av tanke (se Lindqvist 1996). Olsson och Olsson (2008) är också in på samma linje som Vygotskij var och menar att leken hjälper barnet att utveckla tankeförmågan. Vårt resultat passar ihop med Granberg (2002) som menar att leken är ett naturligt tillstånd för barnet och är väsentlig för all avancerad tankeverksamhet. Resultatet kan också kopplas till tidigare forskningen för Ginsburg (2007) skriver att leken är en viktig del av barnets fysiska, kognitiva, psykiska, sociala och emotionella utveckling. Från tidigare forskning kan man också se att Hakkarainen (2003) anser att leken har en stor betydelse för barnets utveckling vilket liknar vårt resultat. Vi är också av samma åsikt att leken hjälper att utveckla barnets tankeförmåga, för i leken kan de pröva sig fram med olika roller och få olika synsätt.

I vårt resultat kom det också fram att leken är viktig för att lära sig olika saker som man behöver i livet. Detta kan relateras till Eriksons lek teori var han tog upp att barns lek kan jämföras med vuxnas aktiviteter (se Lillemyr 2002). Han ansåg också att i leken har barnen en längtan om att få vara vuxen (se Lillemyr 2002). Resultatet kan också kopplas till Lillemyr (2002) som menar att i leken finns en inre drift som hjälper barnet att förbereda sig inför vuxenlivet. I leken får barnet också en förståelse angående sociala och emotionella problem, vilket leder till att barnet bättre kan hantera dem i det verkliga livet (Lillemyr 2002). Vårt resultat passar också ihop med Karl Groos (1861-1903) övningsteori där barnet i leken tränar de aktiviteter och färdigheter som finns i det

vuxna livet (se Jensen & Harvard 2009). Vi anser att pedagogerna har en skyldighet att förbereda barnet på bästa möjliga sätt inför vuxenlivet. Vi tycker att det sker bäst genom leken, för att så som Granberg (2003) uttrycker sig så är barnens naturliga tillstånd lek.

I vårt resultat kom det fram att leken är viktig för att barnet skall få sociala kontakter. Detta kan anknytas till Granberg (2002) som skriver att under lekens samvaro tar barnet kontakt med andra människor och skapar relationer, vilket grundlägger barnets sociala kompetens. I likhet med resultatet menar Borgström (2003) att den sociala förmågan utvecklas och förstärks i leken när barnet har möjlighet att gå in i nya roller och pröva dessa roller själva eller tillsammans med andra. Olsson & Olsson (2008) menar också att leken är viktig med tanke på utvecklingen av sociala förmågor. Vi är av samma åsikt och anser att barnen på daghemmet lär sig att ta kontakt med andra barn och på det sättet utvecklas socialt. Enligt oss är de barn som varit på daghem mera sociala och har lättare att ta kontakt och komma överens med andra barn än de som bara har varit i kontakt med vuxna. Vi anser också att det är viktigt för barnen att pröva olika roller redan som små barn och att det finns rekvisita till hands så att de lättare kan ta till sig roller.

Vårt resultat visade att verksamheten på daghemmen till stor del är uppbyggd på lek och att leken ansågs vara den viktigaste delen i dagvården. Lillemyr (2002) kan kopplas till resultatet för han anser att leken har en stor betydelse för lärande och socialisation. Barnets självständighet och ansvarsförmåga tränas i leken och dessa två saker betraktas som viktiga målsättningar i förskolan enligt Lillemyr (2002). Resultatet passar också ihop med Åm som poängterar att den vuxna skall visa respekt för barns lek och se på den som en viktig verksamhet för barnen (se Lillemyr 2002). Detta kan vi likaså koppla till tidigare forskningen där Lindqvist och Löfdahl (2001) menar att leken är en viktig del i förskolan. En annan tidigare forskning som passar ihop med resultatet är Sandéns (2005) rapport. I hennes resultat kom det fram att användningen av lekarbete påverkar barnen positivt och är viktig för utvecklingen. Enligt oss borde varje daghem grunda sin verksamhet på barns lek med tanke på lekens betydelse för barnet. Vi anser att leken är den viktigaste delen av verksamheten på daghemmet med tanke på barnens lärande och

socialisation. Att leka är roligt för barnen och det känns naturligt för dem, men på samma gång ger leken en möjlighet att utvecklas.

6.2 Lekens betydelse för barnets sociala samspel

Leken är viktig med tanke på det sociala samspelet visade vårt resultat. Leken är viktig för att lära sig kompromissa, ta i beaktande andra och samarbeta framgick det också i vårt resultat. Resultatet kan kopplas till Jensen & Harvard (2009) som menar att vi människor redan länge insett lekens betydelse för utveckling av socialitet och samspel. Granberg (2003) skriver att lek är samspel vilket också kan knytas till vårt resultat. Resultatet passar ihop med Granberg (2002) som anser att under lekens samvaro grundläggs barnets sociala kompetens. Då tar barnet kontakt med andra och relationer skapas. Granberg (2002) anser också att på detta sätt utvecklas barnets empatikänsla och förmåga till samarbete. Till resultatet kan också kopplas Lindahl (1998) som anser att barnet skall träna och öva för att bli kompetent i socialt samspel med andra barn. De barn som inte leker med andra barn blir inte lika socialt kompetenta som de barn som gör det och bra samspel gynnar också barns utveckling (Lindahl 1998). Resultatet kan anknytas till interaktionistisk lekteori. Utgångspunkten i teorin är att leken ses ur ett samspeleinriktat synsätt (Hwang & Nilsson 2003). Ekelund (2009) skriver att det sociala samspelet är en förutsättning för att leken skall gå vidare och för att barnen skall hitta lösningar på eventuella problem som uppstår. Det Ekelund (2009) skriver kan till en del kopplas till vårt resultat. Vi anser att det är viktigt för barn att klara av att leka i grupp med tanke på framtiden, t.ex. i arbetslivet arbetar man ofta som ett team och då måste man kunna samarbeta med andra. För att två barn skall kunna leka tillsammans måste det finnas socialt samspel mellan dem och så som Ekelund (2009) säger så kan inte leken gå vidare om det inte finns socialt samspel mellan barnen.

I vårt resultat kom det fram att för att stöda barns sociala samspel skall pedagogen ge leken tid och rum. Det kom också fram att den vuxnas närvaro är viktig. I likhet med resultatet lyfter Granberg (2003) fram att fastän miljön barnet leker i är bra så är det inte tillräckligt, utan det måste vara någon där som styr leken. Detta passar ihop med

Borgström (2003) som menar att pedagoger skall finnas till hands för barnen för att de ger trygghet i leksituationer. Resultatet kan också anknytas till Broström (1998) som anser att pedagogens roll är att hjälpa barn bilda sociala relationer med andra barn och att vara en god modell för barnen, likaså hjälpa dem att få kunskap och färdigheter för att gå in i sociala samspel (se Lillemyr 2002). Resultatet kan också kopplas till Jensen & Harvard (2009) som anser att det skall finnas ostörd tid för lek och Granberg (2003) menar också att man skall låta leken ta tid. Vår tolkning är att pedagogens närvaro är betydelsefull för att det sociala samspelet skall fungera i barngruppen. Vi anser att pedagoger skall se till att alla får vara med och ha en möjlighet att delta och påverka det sociala samspelet. Detta kan man göra t.ex. genom att ha gemensamma samlingar med olika lekar var alla får en möjlighet att få sin röst hörd. Genom att pedagogen visar en bra förebild på socialt samspel med andra kan barnet få ett gott exempel på socialt samspel och imitera beteendet.

6.3 Vad ett lekpedagogiskt arbetssätt innebär

I vårt resultat kom det fram att personalen använder sig av lekpedagogiska metoder i deras arbete. Angående ett lekpedagogiskt arbetssätt var resultatet varierande. I resultatet framgick det att ett lekpedagogiskt arbetssätt handlar om att lägga med pedagogik i leken och att befrämja barns lek. Det kom också fram att barn genom sagor och sång förstår saker bättre och lär sig att tänka själv. Resultatet avviker från det som Lindqvist (1996) skriver. Hon menar att ett lekpedagogiskt arbetssätt grundar sig på gemensamma drag mellan lek och kultur. Pedagogerna använder sig av de skapande ämnens metoder och arbetar enligt tema. Lekpedagogerna har som mål att barnen skall vara kreativa och lära sig att se på saker ur olika synvinklar anser Lindqvist (1996). I likhet med Lindqvist (1996) lyfter Borgström (2003) fram att ett lekpedagogiskt arbetssätt innebär att arbeta utifrån ett lektema med barn i olika åldrar. Borgström (2003) menar att när man arbetar utgående från ett lekpedagogiskt arbetssätt utgår man oftast från en berättelse eller saga som barnen känner till från tidigare vilket till en del kan kopplas till resultatet. Vi anser att ett lekpedagogiskt arbetssätt är ett kreativt arbetssätt och kan vara till stor nytta när man arbetar med barn. Resultatet som vi fick

angående ett lekpedagogiskt arbetssätt tangerade inte teorin, förutom den del som tog fasta på att pedagogen kan använda sagor och sång i arbetet. Vår tolkning är att begreppet var främmande och innebörden i arbetsättet inte var klart för personalen.

6.4 Vad pedagogens roll i leksituationer är

I vårt resultat framgick det att pedagogen skall delta i leksituationer men inte vara med hela tiden. Det kom också fram att pedagogen inte skall tränga sig på, men berika leken med olika aspekter. Pedagogen skall lära barnen regler, hur de skall börja och sluta en lek och styra leken i viss mån. Detta passar ihop med Fröbel som ansåg att en vuxen alltid skulle finnas på plats men att denne fick inte dominera eller styra leken (se Jensen & Harvard 2009). Resultatet kan kopplas till Granberg (2003) som tog upp olika principer som man skall följa för att vara en bra pedagog; delta i leken, följ leken, animera, var förebild, var lekledare och låt lek ta tid. Vårt resultat kan sammankopplas med Borgström (2003). Hon menade att Piagets synsätt på barnets utveckling har lagt grunden till att man ser på leken som en aktivitet som de vuxna inte får störa (se Borgström 2003). Däremot är Jensen & Harvard (2009) av avvikkande åsikt, de anser att en vuxen som är med ger trygghet åt barnen och blir eftertraktat av barnen. Resultatet kan också anknytas till Samuelsson och Sheridan (1999) som skriver att en del barn har lätt för att börja leka, medan andra barn kan ha svårt att börja leka och behöver hjälp med att komma igång. Resultatet passar också ihop med tidigare forskning för Hakkarainen (2003) tycker att det är viktigt för de vuxna att försöka se på leken ur barnets perspektiv så att man kan hjälpa och stöda leken. Vi anser att pedagogen skall vara observatör i leken och se vad som händer och att ingen blir utanför. Pedagogen skall alltså styra leken då när det behövs och gå med i leken när barnet vill det och på deras villkor. Vi anser också att det är viktigt att pedagogen finns till hands för att denne skall kunna visa exempel på hur man kan leka så att leken kommer igång. Vi tycker att pedagogen måste kunna sätta sig in i barnens situation och se utifrån deras synvinkel.

7 SAMMANFATTNING

Detta kapitel innefattar vår diskussion kring examensarbetet och våra förslag till vidare forskning. Vi kommer att ta upp våra tankar och funderingar kring vårt arbete och arbetsprocessen.

7.1 Diskussion

Valet av ämnet till examensarbetet var självklart för oss för vi ville att det skulle handla om barn och leken blev ett naturligt val för oss eftersom leken är en stor del av barnets liv. Vi valde också att ta med det sociala samspelet för att det inte fanns så mycket forskat kring det och det fanns inte heller så mycket litteratur om det. Utifrån vårt ämne har vi lärt oss mycket nytt men också fått en bredare kunskap av det som vi visste från tidigare. Vi anser att vårt ämne hör till socionomens kärnkunnande och att alla socionomer som arbetar med barn borde förstå lekens betydelse. Till många socionomers yrkesroll hör arbete inom dagvården, eftersom socionomen kan få behörighet att arbeta som barnträdgårdslärare. Vi anser att ämnet är aktuellt för samhället och för oss som blivande socionomer, för genom att stöda det sociala samspelet så kan man förebygga t.ex. social utslagning.

Vår teoretiska referensram utgörs av teorier kring lek, socialt samspel, ett lekpedagogiskt arbetssätt och pedagogens roll. Vi anser att vi har valt rätt teori för vi kunde koppla ihop resultatet och teorin. Vi har också kunnat koppla ihop tidigare forskning med resultatet, vilket vi tycker att ger mer trovärdighet åt vårt arbete. En del teorier var dock svåra att koppla till resultatet. Utmanande för oss var att hitta tidigare forskning och böcker om socialt samspel. Böcker som behandlade våra andra teman hittade vi lätt och mycket av. Vi tycker att vi har använt oss av mångsidiga källor och vi har också gripit oss an material på andra språk (finsk, engelsk). Några av våra källor är en aning äldre men vi anser att innehållet i litteraturen var värdefullt. Begreppet ett lekpedagogiskt arbetssätt var helt nytt för oss och vi hade ingen tidigare uppfattning om ämnet. Genom att göra detta arbete har vi lärt oss vad ett lekpedagogiskt arbetssätt är och

vad det går ut på. Gällande socialt samspel hade vi i början svårigheter att skilja på socialt samspel och social samvaro men det klarnade efter att vi hade fördjupat oss i litteraturen.

Urvalet av informanter tycker vi att vi utförde bra. Enligt oss blev intervjusituationerna mer naturliga när informanterna var bekanta med oss från tidigare. Att göra sex intervjuer sammanlagt var lämpligt för oss men förstås skulle vi ha fått en bredare och djupare kunskap om vi hade gjort flera. Vi anser att vi gjorde ett bra val att använda oss av intervjuer som datainsamlingsmetod. Genom intervjuerna fick vi personlig och djup kunskap, vilket vi inte skulle ha fått om vi skulle ha använt oss av t.ex. enkäter. Det som var en utmaning för oss i intervjusituationerna var att man måste vara passiv vilket var svårt. Fastän det var svårt att ta en passiv roll i intervjuerna så lyckades vi ändå bra och vi är nöjda.

Resultatet i vår studie anser vi trovärdiga med tanke på att informanterna svarade liknande på många frågor. Så som Jacobsen (2007) säger så är kvalitativ data svår att generalisera och vi tycker också att vårt resultat inte går att generalisera. På grund av att vi endast utförde sex intervjuer sammanlagt så är det svårt att generalisera det på en större grupp. Fastän man inte kan generalisera resultatet så kan det ändå vara givande för pedagoger att läsa. Angående reliabilitet så tror vi inte att faktorerna under undersökningen har påverkat vårt resultat i större drag. Undersökningsmetoden anser vi att är av betydelse för resultatet. Om vi skulle ha använt oss av kvantitativ metod skulle resultatet kanske inte sett lika ut.

Vi tycker att vi fick svar på våra forskningsfrågor som vi ställde i början av vårt arbete. Den teoretiska delen gav en mer djup inblick i ämnet ett lekpedagogiskt arbetssätt än vad den empiriska gjorde. Vi hade hoppats på att få mera kunskap från informanterna om hur ett lekpedagogiskt arbetssätt fungerar i praktiken. De andra delarna tyckte vi att vi fick kunskap från både den teoretiska och den empiriska delen. Vi tycker att de på ett bra sätt kompletterade varandra. Viktigaste resultatet som kom fram i studien är att

leken är viktig för barnen och för det sociala samspelet. Det kom också fram att pedagogens roll i leksituationer var att i viss mån delta, och när det gäller ett lekpedagogiskt arbetssätt verkade innebörden oklar för våra informanter.

I själva examensarbetetsprocessen har vi som skribenter deltagit lika mycket och haft lika mycket ansvar. Arbetetsfördelningen i arbetet har varit jämlik och i stort sett har vi gjort arbetet tillsammans. Vi anser att det har varit en givande arbetsprocess att skriva tillsammans, vi fick fundera och gå igenom de olika skeden tillsammans. Genom att arbeta i par fick vi motivation och stöd av den andra för att fortsätta vidare.

Vi hoppas att dagvårdspersonalen genom vårt arbete får en djupare syn på lekens och samspelets betydelse för barnet i dagvården. Vi hoppas också att personer som har med dagvården att göra tar sig tid att läsa arbetet. Hela examenarbetsprocessen har varit mycket givande för oss och vi har lärt oss mycket nytt. Det har också hjälpt oss att växa in i vår yrkesroll som socionom.

7.2 Förslag till vidare forskning

Våra förslag till vidare forskning utgående från personalens perspektiv är att forska barn i en annan ålder än vi gjort. Ett annat alternativ skulle vara att forska leken ur ett genusperspektiv. Vi funderade på att ta med genusperspektivet i examensarbetet men vårt forskningsområde skulle då ha blivit för stort. Det skulle också vara intressant att göra en studie på olika orter för att kunna jämföra resultatet från de olika orterna och se om det finns någon avvikelse. Ett förslag skulle också kunna vara att göra en studie ur barnets perspektiv. Då skulle man t.ex. kunna använda sig av observation eller om det är frågan om större barn så skulle man kunna intervjua dem.

KÄLLOR

Borgström, Britt-Marie. 2003. *Tidsresan - lek och fantasi som pedagogisk metod*. Stockholm: Nordiska museets förlag. 144 s.

Ekelund, Gabriella. 2009. *Barnet och leken*. Sveriges Utbildningsradio AB. 188 s.

Ginsburg, Kenneth. 2007. *The Importance of Play in Promoting Healthy Child Development and Maintaining Strong Parent-Child Bonds*. Tillgänglig: <http://www.aap.org/pressroom/playFINAL.pdf>. Hämtad: 18.3.2010.

Granberg, Ann. 2002. *Ditt fantastiska barn – om livet med ett-, två- och treåringen*. Stockholm: Liber AB. 176 s.

Granberg, Ann. 2003. *Småbarnslek – en livsnödvändighet*. Stockholm: Liber AB. 184 s.

Hakkarainen, Pentti. 2003. *Leikki lasten toimintana*. Tillgänglig: <http://varttua.stakes.fi/NR/rdonlyres/094B3233-F18A-47A2-B303-5C83B3918107/0/hakkarainen.pdf>. Hämtad: 18.3.2010

Hwang, P. & Nilsson, B. 2003. *Utvecklingspsykologi*. Andra utgåvan. Stockholm: Natur och kultur. 279 s.

Jacobsen, Dag Ingvar. 2007. *Förståelse, beskrivning och förklaring – Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur. 316 s.

Jensen, M. & Harvard, Å. 2009. *Leka för att lära – utveckling, kognition och kultur*. Lund: Studentlitteratur AB. 256 s.

Johansson, E. & Pramling Samuelsson, I. 2007. "Att lära är nästan som att leka" *Lek och lärande i förskola och skola*. Stockholm: Liber AB. 248 s.

Karlsson, Gerd. 2007. *Utveckling av sexåringens sociala kompetens genom lek*. Tillgänglig: <https://dspace.hh.se/dspace/handle/2082/1536>. Hämtad: 18.3.2010.

Knutsdotter Olofsson, Birgitta. 2003. *I lekens värld*. Andra upplagan. Stockholm: Liber AB. 143 s.

Knutsdotter Olofsson, Birgitta. 1993. *Varför leker inte barnen? En rapport från ett daghem*. Stockholm: HLS Förlag. 198 s.

Lillemyr, Ole Fredrik. 2002. *Lek-upplevelse-lärande i förskolan och skola*. Stockholm: Liber AB. 317 s.

Lindahl, Marita. 1998. *Lärande småbarn*. Lund: Studentlitteratur. 184 s.

Lindqvist, Gunilla. 1996. *Lekens möjligheter*. Lund: Studentlitteratur. 172 s.

Lindqvist, G. & Löfdahl, A. 2001. *Lekens roll i förskolan*. Tillgänglig: http://www.uv.kau.se/lofdahl/_private/nfpf01.pdf. Hämtad: 18.3.2010.

- Löfdahl, Annica. 2004. *Förskolebarns gemensamma lekar – Mening och innehåll*. Lund: Studentlitteratur. 173 s.
- Michélsen, Elin. 2005. *Samspel på småbarnsavdelningar*. Stockholm: Liber AB. 144 s.
- Olsson, B. & Olsson, K. 2008. *Utveckling, livsvillkor och socialisation*. Fjärde upplagan. Stockholm. 224 s.
- Pramling Samuelsson, I. & Sheridan, S. 1999. *Lärandets grogrund*. Lund: Studentlitteratur. 150 s.
- Sandén, Ingrid. 2005. *Lek, hälsa och lärande – Om lek som specialpedagogisk metod*. Tillgänglig: http://muep.mah.se/bitstream/2043/1644/3/utb_rapp305.pdf. Hämtad: 18.3.2010.
- Socialpsykologi. *Socialt tänkande eller social kognition*. Tillgänglig: http://socialpsykologi.twice.se/social_kognition.html. Hämtad: 18.3.2010
- Williams, Pia. 2006. *När barn lär av varandra – samlärande i praktiken*. Stockholm: Liber AB. 108
- Ytterhus, Borgunn. 2003. *Barns sociala samvaro – inklusion och exklusion i förskolan*. Lund: Studentlitteratur. 227 s.

Bästa Dagvårdschef

Härmed ansöker vi om forskningslov från Borgå stads svenska dagvård, för vår undersökning med rubriken "Lekens betydelse för barnet inom dagvården – en studie om socialt samspel, lekpedagogiska arbetssätt och pedagogens roll i leksituationer". Undersökningen utförs för vårt examensarbete för utbildningsprogrammet det sociala området vid Yrkeshögskolan Arcada och materialet kommer att publiceras i vårt examensarbete. Syftet med vårt examensarbete är att klargöra lekens betydelse inom dagvården, speciellt angående det sociala samspelet, vi vill också tydliggöra pedagogens roll i lek situationer.

Vår datainsamlingsmetod kommer att vara temaintervjuer. Vi önskar att få intervjua personal (barnträdgårdslärare, barnskötare) på daghemmet xxxx och daghemmet xxxx. Allt som allt skulle informanterna vara sex personer sammanlagt. Tiden för genomförandet av intervjuerna skulle vara våren 2010. Undersökningen sker enligt forskningsetiska principer och deltagande i intervjuerna är frivilligt och all information som kommer fram under intervjun är konfidentiell. Intervjuerna kommer att bandas in ifall informanterna ger tillåtelse till det och banden kommer att hållas låsta in så att ingen utomstående får tag på dem. Banden kommer att analyseras till vårt examensarbete och intervjumaterialet kommer endast att vara tillgängligt för oss och vår handledare. Banden kommer att förstöras efter att examensarbetet är klart.

För närmare information kan Ni gärna kontakta oss.

Med vänliga hälsningar

Sofia Mansner

sofia.mansner@arcada.fi

Johanna Oksanen

johanna.oksanen@arcada.fi

Som handledare fungerar

Rut Nordlund-Spiby

rut.nordlund-spiby@arcada.fi

Bästa daghemspersonal

Vi är två socionomstuderande från Yrkeshögskolan Arcada. Vi skall skriva ett examensarbete med rubriken "Lekens betydelse för barnet inom dagvården – en studie om socialt samspel, lekpedagogiska arbetssätt och pedagogens roll i leksituationer". Syftet med vårt examensarbete är att klargöra lekens betydelse inom dagvården, speciellt angående det sociala samspelet, vi vill också tydliggöra pedagogens roll i lek situationer.

Vår datainsamlingsmetod kommer att vara temaintervjuer. Deltagande i undersökningen är frivilligt, anonymt och utförs enligt forskningsetiska principer. Vi önskar att använda oss av bandspelare i intervjun, dvs. vi kommer att banda in intervjun och det sker ifall Ni ger tillåtelse till det. All information som kommer upp i intervjun är konfidentiell och banden kommer att förvaras låsta in så att ingen utomstående kommer i kontakt med dem. Den intervjuade har också rätt att avbryta intervjun.

Vi önskar att Ni skulle vilja delta i vår temaintervju och dela med oss Er kunskap. Examensarbete kommer senare att publiceras i Arcadas Webbibliotek. Intervjun skulle ta plats i Borgå denna vår under vecka x. Ifall Ni är villig att delta, kontakta oss så kommer vi överens om tid och plats. Efter det sänder vi intervjuguiden som bilaga.

För närmare information får Ni gärna ta kontakt med oss.

Med vänliga hälsningar

Sofia Mansner

sofia.mansner@arcada.fi

Johanna Oksanen

johanna.oksanen@arcada.fi

Som handledare fungerar

Rut Nordlund-Spiby

rut.nordlund-spiby@arcada.fi

Bilaga 3   Formulär för informerat samtycke

Jag ger härmed min tillåtelse till att det material som insamlas med denna temaintervju får användas anonymt till Sofia Mansners och Johanna Oksanens examensarbete som har rubriken "Lekens betydelse för barnet inom dagvården – en studie om socialt samspel, lekpedagogiska arbetssätt och pedagogens roll i leksituationer".

Intervjun är frivillig och jag har rätt att avbryta intervjun när som helst och utan orsak. Jag har blivit informerad om att det kommer att användas en bandspelare i intervjun och jag ger härmed tillåtelse till det.

Ort och datum

Underskrift och namnförtydligande

Det här är vår intervjuguide och den består av olika teman som vi bygger vår intervju på.

Tema 1. Bakgrund

- Yrke
- Utbildning
- Hur lång tid har Ni jobbat på daghem?

Tema 2. Lek inom dagvården

- Hur leker barnen på daghemmet?
- Vad leker barnen?
- Hur stor del av Er verksamhet är uppbyggd på lek?
- Hur viktig anser Ni att leken är för barnen?
- Berätta!

Tema 3. Socialt samspel

- Hur fungerar sociala samspelet på daghemmet? (Vem leker med vem?)
- Anser Ni att leken är viktig med tanken på det sociala samspelet? Varför?
- Vad gör personalen på daghemmet för att befrämja barnens sociala samspel?
- Beskriv! Ge exempel!

Tema 4. Lekpedagogiska arbetssätt

- Använder personalen sig av lekpedagogiska metoder på daghemmet?
- I så fall vilka?
- Berätta hur Ni gör?
- Vilken nytta kan barnen få av att personalen använder sig av ett lekpedagogiskt arbetssätt?
- Förklara!

Tema 5. Pedagogens roll i leksituationer

- Anser Ni att pedagogen skall delta i leken? Varför?
- Vad är pedagogens uppgift i leken?
- Hur kan pedagogen stöda det sociala samspelet mellan barnen genom lek?

2 (2)

- Ge exempel!

Till sist: Är det ännu någonting som Ni vill tillägga eller lyfta fram? (angående våra teman)

Tack för Ert deltagande!